

SLOVENSKI TADRAN

LETO III, ŠTEV. 47

Koper, petek 12. novembra 1954

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Letošnje investicije in razvoj koprškega okraja

Cepprav smo imeli letos v koprškem okraju za investicijsko graditev mnogo več sredstev, kakor katerokoli leto po osvoboditvi in so mnogi skeptično gledali na izvršitev investicijskega programa, lahko ugotovimo, da smo s potekom del v splošnem lahko zadovoljni in da je bila potemtakem odveč vsaka bojazen.

Po podatkih okrajnega gospodarskega sveta so porabila naša podjetja in drugi investitorji do konca meseca oktobra 77% sredstev iz okrajnega investicijskega sklada, ki so jih dobila v obliki kreditov. Pri tem prednjačita gostinstvo in trgovina s 97%. Na drugem mestu je ribištvo s svojimi 82%, medtem ko je v industriji nekoliko slabše. To je razumljivo, ker so industrijska podjetja vezana z dobavnimi roki na naročila iz inozemstva, odkoder so naročila stroje in drugo opremo.

Slabše je stanje glede realizacije proračunskih investicij. Sklad proračunskih investicij je namreč doslej izkoriščen le za 68%. Preseneča, da so slabo uporabljena sredstva, ki so bila namenjena za stanovanjsko in komunalno dejavnost, zdravstvo in prosveto. To je resna stvar, če pomislimo, da je prav od tega v veliki meri odvisen dvig splošnega standarda. Zato bi bilo prav, da temu vprašanju posvetimo več pozornosti.

Omeniti moramo, da je okraj vodil politiko forsiranja proizvodnih investicij, kar je glede na potrebe okraja, da se čimprej dvigne njegova ekonomska moč, vsekakor pravilno in utemeljeno. Vendar pa to ni opravičilo za zanemarjanje drugih investicij, kajti na ta način lahko pride do nesorazmerij. Na eni strani raste gospodarska moč in nastajajo vse večje potrebe, na drugi pa z njo ne nastajajo vzporedno tudi pogoji za zadovoljitev teh potreb naših delovnih ljudi.

Kakor smo že omenili, je stanje zadovoljivo, posebno še, če upoštevamo nekaj dejstev, ki so zavirala investicijsko graditev. Pisali smo že o tem, da je bil letošnji družbeni plan razmeroma zelo pozno sprejet. Pred začetkom investicijske graditve pa so morala vsa podjetja ustrezno novemu sistemu pripraviti tudi potrebne programe in načrte ter jih predložiti v odobritev okraju. To je imelo zelo pozitivne posledice. Preprečili smo, da bi podjetja začela graditi brez potrebnih predračunov in zagotovili rentabilnost novih investicij. Spriču enega in drugega smo lahko začeli z investicijskimi deli pravzaprav šele v drugi polovici leta.

Razen tega je občutna ovira pomanjkanje obrtnikov, kar zlasti vpliva na končna dela. Predvsem je pomanjkanje kleparjev, ključavničarjev, instalaterjev, in stavbnih mizarjev. Podjetje »Gradbenik« ima sicer svojo delavnico, vendar pa ne more zadovoljiti vseh potreb. Drugih delavnic pa v okraju ni in šele v zadnjem času so začeli misliti na to naši občinski odbori. Še bolj občutimo potrebo po dobrem projektivnem zavodu in izpolnitvi okrajne investicijske uprave. Posebno pogloblje pa je gradbena inspekcija. Doslej namreč ne moremo trditi, da bi to imeli, ker se delo inšpektorja v glavnem omejuje le na kolavdacijo do-

vršenih objektov, ni pa tam potrebne kontrole glede uporabe in kakovosti materiala ter kontrole del v času gradnje. Zaradi tega je slab efekt dela pri gradbenih podjetjih in tudi cene so razmeroma visoke. Omenimo naj še pomanjkanje materiala in velikih stroškov, do katerih prihaja zaradi dolgih prevozov s kamioni, ker ni mogoče uporabljati drugih prevoznih sredstev.

S temi investicijami smo postavili na noge nova podjetja in obrate, ki so že ali pa bodo v kratkem začeli s proizvodnjo. Rudnik Sečovelje, Mehanotehnika, Ampelea in Arrigoni in drugi manjši obrati pomenijo, kljub temu, da ne moremo govoriti o tovarnah velikih zmogljivosti, korak k napredku in industrializaciji okraja ter s tem, razen pomembnega dviga gospodarske moči, tudi zaposlitev novih delavcev. Hladilnice in podobni objekti pa so velikega pomena za naše kmetijstvo.

Vendar pa je glede na potrebe okraja vse to, kar smo doslej storili, le malo. Naj omenimo samo tiste panoge, ki imajo glede na pogoje in tradicijo največje perspektive. Vzemimo ribištvo. Se zdaleč nismo dosegli dvojne kapacitete in naše tovarne so spriču nizkega ulova pri nas, zaradi majhne ribiške flote, prisiljene kupovati surovine na drugih tržiščih. Naše morje pa je bogato z ribami in bi s povečanim številom ribiških ladij in posadk lahko krili potrebe predelovalne živilske industrije. Zato je ena prvih nalog pojačati obe ribiški podjetji »Ribo« v Izoli in letos ustanovljeno podjetje »Ribič« v Piranu.

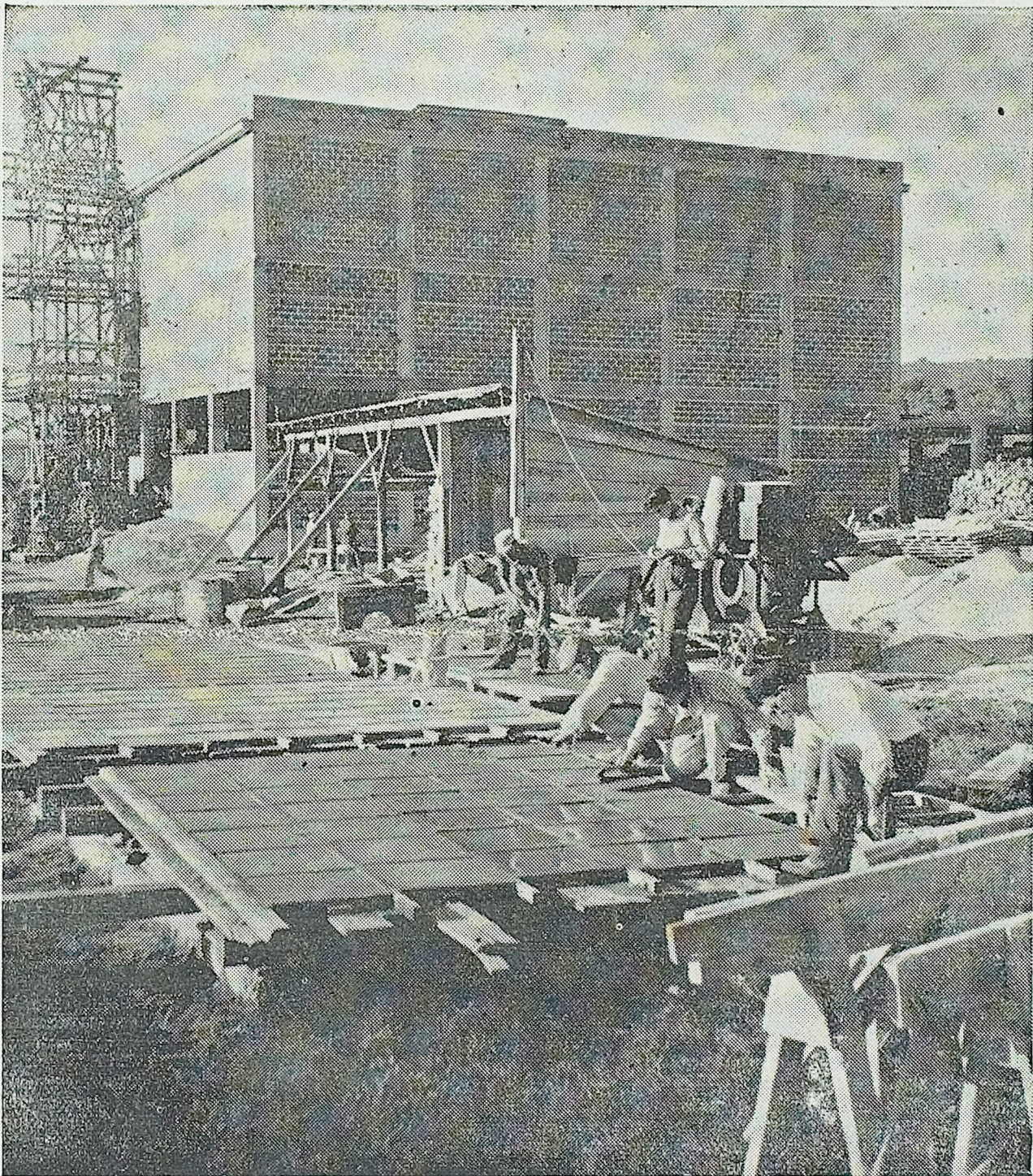
Velik interes domačih in tujih gostov, ki prihajajo vsako leto k nam, in povečan promet v letošnjem letu nam narekuje, da z večjo odločnostjo in večjimi sredstvi podpremo naše gostinstvo. Obnova term v Portorožu in Valdoltri, povečanje števila postelj, ureditev hotelov in restavracij in podobni ukrepi bi lahko neprimerno vplivali na porast te dejavnosti.

Kmetijstvo. Tudi v tem pogledu se da marsikaj napraviti. Razen obnavljanja velikih kompleksov je važno to, da omogočimo intenzivno obdelavo površin, kjer se to izplača. Spriču ugodne klime in zgodnosti pridelkov ti kraji v Slovenski Istri niso redki. Morali pa bi poskrbeti za namakanje, ker so vsa ta, drugače za kmetijstvo tako ugodna področja, več ali manj podvržena suši. Pri tem ne smemo pozabiti na velike površine, ki so pod vodo ali pa podvržene periodičnim poplavam. Z regulacijo teh področij bi pridobili nova zemljišča, primerna za gojenje vseh vrst povrtine in zgodnjih kultur.

Prav tako imamo vse pogoje za razvoj pomorskega prometa. Nekaj smo v tem pogledu že storili. Danes imamo podjetje Splošna plovba, ki ima pa le malo ladij in samo dve velike tonaže. Začetek je tu, ne moremo pa pri tem ostati, če hočemo tudi po tej plati izkoristiti to, kar nam daje naše morje.

Končno je vredno spregovoriti še o tem, da smo zaradi izgube Trsta ostali brez industrijskega središča.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Hladilnica v Dekanih

Med pomembnimi objekti, ki so zrasli letos na Koprskem, je tudi moderna hladilnica v Dekanih pri Kopru. Velika železobetonska stavba je v glavnem dograjena in predvidevajo, da bo hladilnica začela obratovati marca prihodnje leto. V začetku sicer le s polovico svoje zmogljivosti, toda do glavne sezone bo popolnoma dokončana.

Ogromna zgradba, ki jo vidite na sliki, je razdeljena na mnoge hladilne celice in bo lahko sprejela okrog 60 vagonov kmetijskih pridelkov vseh vrst od povrtine pa do češenj in drugega sadja. Tem pridelkom je hladilnica tudi namenjena. V koprskem okraju pridelamo namreč vsako leto na stotine vagonov kmetijskih pridelkov, ki so več ali manj podvrženi hitremu gniljui in propadanju. Prav zaradi tega je hladilnica velikega pomena.

Spriču zelo ugodne klime, ki

dovoljuje gojenje zgodnjih kultur, ima koprski okraj vse pogoje, da postane dobavitelj zgodnje povrtine in sadja za vsa naša večja mesta in da izvozi veliko teh pridelkov tudi v inozemstvo, predvsem v Avstrijo in Zahodno Nemčijo, kjer je veliko povpraševanje po njih. Toda večkrat se zgodi, da zaradi vremenskih prilik pride trenutno do velikih presežkov, odkupna podjetja in zadruge ne zmorejo odkupiti vseh pridelkov, ki se zato pokvarijo.

Tako je bilo n. pr. letos s češnjami in graham, razen tega pa tudi cene skačejo in na trgu ni stabilnosti. Nova hladilnica bo napravila konec tem pojavom, saj bodo kmetijski pridelki lahko čakali toliko časa, da bodo na razpolago sredstva za prevoz na trg. Našim kmetovalcem se za naprej ne bo treba bati »špic«, to je viškov, ki jih trg ne more absorbirati, laže pa bodo usmerili svojo

proizvodnjo na gojenje kultur, ki se najbolj izplačajo.

Potrošniki bodo prav tako imeli korist od hladilnice, ker bo na ta način zagotovljena stalna preskrba domačega trga s kmetijskimi pridelki in tudi cene ne bodo zaradi večje proizvodnje in s preprečitvijo kvarjenja lahko še dolgo po glavni sezoni zmerne in dostopne, kar danes ni mogoče, saj že po nekaj dneh slabega vremena dotok kmetijskih pridelkov na trg usahne in cene se dvignejo.

Če gledamo novo hladilnico s stališča kmetijskih proizvajalcev, se prav gotovo ne motimo, ko jo uvrščamo med naše najvažnejše objekte, saj pomeni velik korak naprej k modernizaciji v kmetijstvu in skupaj z našo predelovalno industrijo odpravlja strah pred »hiperprodukcijo«, četudi je ta nastajala le zaradi omejenih možnosti prevoza ali trenutne zasičenosti na trgu.

Sprehod PO SVETU

Kakor smo poročali v naši zadnji številki, so dosegli na kongresnih volitvah v ZDA demokrati pomembno zmago. Tako imajo danes večino v Predstavnem domu in v Senatu, razen tega pa so dosegli večino tudi na volitvah guvernerjev za posamezne države Zveze. Sprito tega je prišel predsednik ZDA Eisenhower v položaj, ko je njegova stranka, kot poročena na zadnjih volitvah, v obeh domovih v manjšini. Prezgodaj je razpravljati o tem, kakšne posledice bodo nastale v pogledu ameriške notranje in zunanje politike, vsekakor pa pričakujejo zlasti Angleži gotovo sprostitev v pozitivnem smislu.

Neposreden ukrep, ki ga bodo izvedli v ZDA takoj po volitvah, bo zamenjava vseh predsednikov senatskih odborov in komisij, ki so bili doslej republikanci. Med njimi je tudi zloglasni Mc Charty, ki je bil predsednik odbora za vladne operacije in stalne preiskovalne komisije. Omeniti moramo tudi to, da na drugi strani posebna komisija obravnava njegovo dejavnost in da so pri tem, čeprav delo komisije še ni končano, že prišle na dan zelo zanimive obtožbe, ki kažejo, da se je vrl senator med drugim tudi osebnostno okoriščal s sredstvi, ki jih je nabral za borbo proti komunistični nevarnosti in podobno. Po njegovih izjavah lahko sodimo, da je bitko izgubil. Razen reakcionarne klera ima namreč posod druge le malo zaslonbe in zato nekateri opazovalci z optimizmom pričakujejo konec makartizma v ZDA.

Med drugimi pomembnimi dogodki minulega tedna je bila tudi proslava Oktobrske revolucije v Moskvi in izjave sovjetskih državnikov ob tej priložnosti. Podpredsednik vlade Saburov je v svojem govoru na slavnostni seji moskovskega mestnega sovjeta poudaril, da so nesoglasja med SZ in FLRI škodovala obema deželama in stvari miru v svetu ter dodal, da bo SZ z vsemi sredstvi prispevala k normalizaciji.

Njegov govor je v stilu sovjetske zunanje politike zadnjega časa, ko so tudi praktično že narejeni prvi koraki v tej smeri. Ne bo odveč, če tu poudarimo, da je prav na SZ, ki je s svojo politiko do nove Jugoslavije po zloglasni resoluciji Kominforma, nanesea toliko zla in zmešnjave med socialistična gibanja v svetu, tudi dolžnost, da najprej v osnovi menja svoje stališče in pokaže svojo pripravljenost za sodelovanje v tej ali drugi obliki.

Krivda za nastali spor ni naša. Mi smo storili svojo dolžnost, ko smo branili svojo neodvisnost in hkrati z njo tudi principe socializma. In če danes sovjetski voditelji izjavljajo pripravljenost za sodelova-

nje, jim mora biti pač jasno tudi to, na kakšni osnovi je mogoče sodelovanje z nami. Z drugimi besedami povedano, to kar se danes pri njih dogaja, le dokazuje, da so v tem sporu imeli prav naša Partija in naši narodi. Ugled in podpora napredne javnosti v vseh deželah sveta, ki smo ju dosegli prav zaradi odločne in dosledne politike, sta morala privedi prej ali slej do tega, da izidemo iz tega spora kot zmagovalci.

Vse kaže, da to ni zgolj sprememba stališča do naše države. Ukinitve mešanih sovjetsko-madžarskih družb in drugi podobni ukrepi ne samo v tej deželi, ampak tudi v drugih vzhodnih državah niso nič manj poučni. Mar nismo že pred šestimi in več leti dokazovali, da so take oblike nemogoče med socialističnimi državami? Mar ni prav zaradi tega tudi prišlo do tistega, »kar je škodovalo stvari miru«? Zato je jasno, odkod mora začeti pot k normalizaciji.

Medtem je v Trstu in med tržaškimi Slovenci imel velik odjek govor predsednika italijanske vlade, ki je obiskal minuli teden do mesta. Predsednik Scelba je svedčano obljubil in več leti dokazovali, da so take oblike nemogoče med socialističnimi državami? Mar ni prav zaradi tega tudi prišlo do tistega, »kar je škodovalo stvari miru«? Zato je jasno, odkod mora začeti pot k normalizaciji.

V zvezi s tem je zanimiv tudi preokret, do katerega je prišlo v italijanskem tisku. Ugledni in pomembni listi se zavzemajo za vzpostavitev dobrih soseskih odnosov z Jugoslavijo in ostro obsojajo izpade monarhističnih in neofašističnih časopisov, ki se naprej polnijo svoje stolpe s strupenimi napadi na sporazum in na vse, kar je v zvezi z Jugoslavijo.

Na tiskovni konferenci v Beogradu je predstavnik tajništva za zunanje zadeve Branko Drašković izjavil novinarjem, da je govor predsednika italijanske vlade v skladu z dosedanjimi izjavami, ki sta jih dale obe državi in da je prispevek k izboljšanju vzdušja med obema deželama.

Tako se odnosi po tržaškem sporazumu, sodeč po teh izjavah, kar tudi po ureditvi nekaterih vprašanj, ki so s tem v zvezi, razvijajo v obojestransko razumevanje. Razen tega, da so se sporazumeli glede konzularnih predstavništev v Trstu in Kopru so minuli teden po-

višali poslaništva v Rimu in Beogradu v veleposlaništva, kar je prav tako ugoden znak.

V političnem odboru OZN nadaljujejo razpravo o razorožitvi. Minuli teden so razpravljali predvsem o prevozi uporabe atomskega orožja in o uporabi atomske sile v mirno namene. Na dnevnem redu je predlog za ustanovitev Atomske agencije, to je mednarodne ustanove, ki naj bi kontrolirala razvoj in uporabo atomske sile. V tej organizaciji naj bi bile zastopane po svojih predstavnikih vse države. ZDA so pripravljene odpreti posebne šole, v katerih bi seznanjali študente iz vseh držav z atomsko tehniko. Nadalje naj bi sklicali sestanek vseh znanstvenikov in podobno.

Francija pa se je med tem časom zapletla v težak oborožen spopad v Alžiru. Vrsta atentatov na francoske predstavnike oblasti in vojaške funkcionarje ter napadov na ustanove je dovedla francosko vlado do sklepa, da s silo zatre vsak odpor. Med drugim so Francozi razpustili alžirsko »Gibanje za zmago demokratičnih svobod« in razen njene voditelja aretirali še več sto njenih članov. Domačini so se umaknili v gorovja, kjer se odločno branijo. Francozi so pripeljali vojaške okrepitve. Proti domačinom nastopajo poleg rednih vojaških enot tudi letalske sile, padalci in oklopna vozila.

*

V nekaj vrstah

BERLIN. — Iz znane ječe Spandau pri Berlinu so izpustili znanega nacističnega vojnega zločinca in protektorja ČSR Konstatina von Neuratha. Izpustitev so predlagali Rusi zaradi njegovega slabega zdravja in visoke starosti — star je že 81 let, v zaporu pa je bil osem let. On je prvi od nürnberških obsojencev, da je bil izpuščen na svobodo. V istem zaporu sta še admiral Raeder in Dönitz, in znani nacisti Funk, Hess, Speer in von Schirach.

DUNAJ. — Glavni odbor Ljudske stranke za Spodnjo Avstrijo bo na bližnjem zasedanju predložil resolucijo, naj začnejo po vsej Avstriji množične demonstracije za odpravo okupacije in vzpostavitev avstrijske neodvisnosti.

RANGOON. — Burma in Japonska sta podpisali mirovno pogodbo in sporazum o reparacijah, po katerem bo morala Japonska plačati Burmi dvesto milijonov dolarjev.

BEJRUTH. — »Osvoobodilno gibanje MAGREBA« v Libanonu je pozvalo te dni šefe vseh arabskih držav in arabske narode, naj nudi moralno in gmočno pomoč Alžiru v njegovi borbi za osvoboditev. O akciji so obvestili tudi novinarje in jim dali spomenico, ki pravi, da je Alžiru, kot vsaki državi, ki se bori, za pomoč nujno potrebna. Po njihovi izjavi so boji v Alžiru, Tunisu in Maroku povezani in se bodo nadaljevali, dokler ne bo priborjena neodvisnost.

Velika pobuda

Ob snovanju Slovenske gospodarsko-kulturne zveze

Ves čas po vojni je bilo v Trstu čutiti vedno močnejšo potrebo po enotni gospodarski in kulturni organizaciji, ki naj bi zastopala koristi tržaških Slovencev v vseh priložnostih. Taka organizacija naj bi povezovala vse slovenske gospodarske, kulturne in sorodne organizacije in ustanove, da bi lahko enotno nastopale v obrambo svojih koristi. Prav v tem času velikih sprememb na upravno-političnem področju, ki bodo vsekakor vplivale na celoten razvoj dogodkov na Tržaškem, je ta potreba postala še celo pereča. Zato so pred kratkim Slovensko gospodarsko združenje, Slovensko-hrvatska prosvetna zveza in Kmečka zveza kot najširše množične gospodarske in kulturne organizacije Slovencev na Tržaškem, dale pobudo za ustanovitev take enotne organizacije, ki naj bi se imenovala »Slovenska gospodarsko-kulturna zveza«. Ustanovili so pripravljalni odbor, sestavljen iz članov omenjenih organizacij, in mu poverili nalogo, da pripravi vse potrebno za ustanovitev zveze. Odbor je takoj začel s delom in je pozval vse slovenske gospodarske, kulturne in sorodne množične organizacije na Tržaškem, naj prijavijo svoje članstvo v Zvezo. Doslej je odbor prejel že lepo število prijav z vsega področja, kar priča, da so tamkajšnji Slovenci pravilno razumeli veliki pomen, ki ga bo Zveza imela zanje. Naučili so se iz preteklosti, da je posameznik na milo in nemilo prepuščen svojevoljnostim oblastnikov in raznih izkoriščevalcev, da pa taka močna skupina, kot naj bi Zveza bila, lahko ubrani svojega člana pred vsakim zapostavljanjem in uveljavi njegove pravice.

Italijanski fašizem je v času svoje teroristične vladavine uničil Slovence v Trstu vse gospodarske in kulturne dobrine, ki so si jih s težavo skozi dolga leta še pod Avstrijo pridobili. Se teže so si v povojnih letih spet zgradili in vsaj za silo postavili na moge gospodarsko in kulturno osnovo za bodoče življenje, v katerem bodo to razvijali naprej. V obrambi in uveljavljanju svojih pravic pa so se morali naslanjati vedno le na svoje šibke sile v okviru svoje organizacije. Prav gotovo bi veljalo lažje in tudi večji uspeh dosegli, če bi za rešitev določenega problema nastopili enotno vsi Slovenci, združeni v eni organizaciji. To je jasen pouk iz preteklosti, ki bo zdaj rodil svoj sad.

V sedanjem novem položaju tržaškega področja, nastalem po londonskem sporazumu, je ustanovitev take enotne organizacije postala nujnost. Samo v povezavi vseh slovenskih gospodarskih in kulturnih organizacij leži jamstvo za izvajanje sporazuma in za uveljavljanje vseh pravic iz posebnega statuta, ki je del sporazuma. Ta statut določa za Slovence

na Tržaškem isto ravnanje kot za Italijane, kar je zlasti važno prav na gospodarskem in kulturnem področju. Statut namreč pravi, da bodo prosvetne, kulturne, društvene in športne organizacije ene in druge nacionalnosti deležne v enaki meri finančnih podpor, uporabljanja javnih prostorov, radia itd. Obenem statut zagotavlja gospodarski razvoj slovenskega etničnega prebivalstva in daje jamstvo razdelitve razpoložljivih finančnih sredstev brez vsake diskriminacije.

To so velike obveznosti in priznanja Slovencev prav tiste pravice, ki so jim jih Italijani vseskozi uporno odrekali. Da bodo Slovenci lahko vse to uveljavili, bo v prvi vrsti potreben njihov strmen nastop, ki mu bo dala veljavo prav snujča se Slovenska gospodarsko-kulturna zveza.

S SEJE SZDL V KOPRU

V torek je bila v Kopru širša seja Okrajnega odbora SZDL. Predsedoval je tovariš Julij Beltram, ki je navzoče seznanil s potekom seje Glavnega odbora SZDL Slovenije in problematiko, ki so jo tam obravnavali. Govorili so tudi o gospodarski in kulturni problematiki kopskega okraja ter njegovem odnosu do slovenske skupnosti. Ko analiziramo delo svoje organizacije, vidimo, da Okrajni odbor SZDL povečini redno obravnava vso tekočo problematiko in gre v korak z razvojem drugod po Sloveniji; prav tako lahko trdimo tudi za občinske odbore, da so že dovolj dejavni in izpolnjujejo svoje naloge.

Drugi problem je gospodarstvo okraja, preskrba z življenjskimi potrebščinami in predmeti široke potrošnje ter s tem v zvezi standard naših delovnih ljudi. Medtem, ko je na vasi stanje zadovoljivo, ker so kmetovalci svoje pridelke spravili v denar nad planiranim povprečjem, pa je po središčih okraja položaj veliko slabši zaradi stalnega naraščanja cen. Na tak položaj v naši preskrbi seveda vplivajo različni činitelji, kot je neodgovarjajoči sistem plač, naša izvozna politika, devizni sistem itd. Zato bo potrebnih nekaj odločnih ukrepov, da se zajezi neopravičeno dviganje cen in tako pridobljeni dobički imobilizirajo.

Pri obravnavanju komun je tovariš Jože Borštnar poudaril, da jih vse preveč gledamo samo z gospodarskega vidika in pri tem pozabljamo pomen družbenega samoupravljanja, ki je še bolj važno. Govora je bilo o delu, ki je že bilo napravljeno v smeri formiranja komun v okviru bodoče kopske okrajne skupnosti komun.

Tovariš Borštnar se je tudi zavezal za kontrolo vseh činiteljev, ki vplivajo na cene — uvesti je treba razliko plač zaradi povečanja produktivnosti, dati na ključna delovna mesta delavske veterane, uvesti akordno delo itd.

Razvila se je tudi živahna razprava v zvezi zunanje-političnim položajem, zlasti po zadnjem sovjetskem koraku in zagati, v katero so zaradi tega prišli kominformovci, čeprav se skušajo demagoško izmazati.

Sklenili so še, da bo SZDL z vsemi silami podprla akcijo Rdečega križa za dajanje krvi za transfuzije, da bo spremljala akcijo za Novoletno jelko, na koncu pa so še naklonili na prošnjo občinskega odbora Zveze borcev v Marezigah za njihov spomenik padlim borcem 20.000 din.

R. B.

*

BONN. — V Bonn je prispel na uraden sedemdnevni obisk etiopski vladar Haile Selassie. Po ogledu Zahodne Nemčije bo obiskal še Skandinavске države.

DUNAJ. — Podpisali so avstrijsko-jugoslovanski sporazum o plovi na Donavi. Sporazum ureja pravne in tehnične pogoje plovbe ladij obeh držav — podpisane na tistem delu reke, ki je na ozemlju druge države.

WASHINGTON. — V Združene države je prispel na uradni obisk predsednik japonske vlade Jošida. Na letališču v Washingtonu ga je sprejel ameriški zunanji minister Dulles. Jošida, ki je prvič po vojni v Ameriki, bo z odgovornimi državniki razpravljal o ameriški pomoči Japonski.

V TRSTU ŠE NI MIRU

V Italijo so je že vrnilo nekaj čez stotisoč »izletnikov«, ki so pomagali vstoličevati četrtega ta mesec »madrepatrio« v Trstu. Ostali pa so vojaki in policija ter karabinjerji, med katerimi je mnogo prenapetih, ki z dejanji kažejo, da ne mislijo spoštovati sporazuma, pomagajo pa jim tudi domači in napol udomačeni fašistično nastrojani iredentisti, ezuli in podobni strokovnjaki za netenje rasnega sovraštva in nacionalne nestrpnosti. V zadnjih dneh je bilo v Trstu in okolici cel kup izpadov, ki jasno kažejo fašistično vzgojo povzročiteljev. Tako je na Opčinah neki italijanski oficir redne vojske ves iz sebe zahteval, naj snamemo slovensko napisno tablo z Društvene gostilne, in ko je videl, da s svojo zahtevo nič ne upravi, je v tablo streljal s pištolo. Pohvalno je, da so oblasti takoj intervenirale in storilca poklicale na odgovornost. Policija še vedno drži v zaporu mladega Zerjale, ki je bil aretiran samo zato, ker je spoštoval sveta čustva istično krogljo. Po drugi strani pa kaže prav ta policija vse premalo svojega očeta, padlega pod nacifavne, kadar je treba posredovati pri kakšnem šovinistično-fašističnem napadu na Slovence. Zgodilo se je, da je policist pri napadu sicer posredoval, je pa napadalca samo po-

svaril in izpustil. Bil pa je tudi primer, da so karabinjerji v okolici Trsta ostro posredovali v neki gostilni, kamor so se fašistični prenapetosti pripeljali izzivat domačine in jih zmerjati s »ščavi«, ker so med seboj govorili slovensko. Če bi vedno in povsod oblasti tako nastopale, potem bi lahko pričakovali skorajšnjo pomiritev in ohladitev prerazgretih glav.

Bolj verjetno je, da se »višji« ne bodo tako lahko uklonili. Med nje štejemo jokavega jezuita Bartolija, tržaškega župana, in njegovega sodruka škofa Santina, ki je še posebno prizadet, ker mu je Vatikan zelo zreduciral škofijo in mu odvzel »oblast« čez njegove (zanj sicer itak že zdavnaj izgubljene) ovčice bivše cone B. Zato si ni mogel kaj, da ne bi vprico predsednika republike Einaudija ter vladnega predsednika Scelbe in takoj za njim javno dal duška svojemu razpoloženju, ko je v svojem govoru dejal, »da se moramo pripraviti že na tisto uro, — na tisti dan, ozarjen od pravice, — in šele tistega dne ne bodo zvonili samo zvonovi sv. Jutra, marveč vseh mest, ki cvetijo na naši obali.« Visoki cerkvenjak je kaj trdovraten in izrazit predstavnik svojega poklica, ki je sporazum seveda vseskozi nasproten. Tega pa smo že itak na-

vajeni in nas njihovo mnenje ne moti.

Težje pa je s protijugoslovanskimi izpadi v časopisju, ki so res sicer omejeni bolj na tržaško in videmsko področje, zato pa so toliko bolj strupeni. Pri tem prednjačita »Messaggero Veneto« in pa nova izdaja starega tržaškega fašističnega dnevnika »Piccolo«, okrog katerega je zbrana vsa iredentistična elita, ki bi rada iz Trsta »prerodila« vso Italijo v iredentistično-fašistično duhu. Tem ljudem ne gre in ne gre v glavo, da so svojo vlogo ključno doigrali. Skušali bodo vsekakor še na razne načine rovariti in izpodkopavati sporazum ter nasprotovati bodočemu sožitju, na vladi Italije pa je, v koliko bo njihovo škodljivo delovanje dopuščala. V interesu bodočih odnosov je, da italijanska vlada vsem hujšačem pošteno stopi na prste in onemogoči njihovo delovanje, ker je v končni liniji naperjeno prav tako proti koristim italijanskega, kot jugoslovanskega naroda.

Tržačani se zelo veselijo izboljšanja odnošajev med Italijo in Jugoslavijo, posebno še, ker bodo prav oni imeli od tega neposredno korist. Z veseljem so pozdravili dvig diplomatskih predstavništva v Rimu in Beogradu na stopnjo veleposlaništev, posebno pa se veselijo za-

Kje so vzroki visokih cen?

Vsa naša javnost se v zadnjem času veliko ukvarja s problematiko stalnega dvigovanja cen zlasti predmetom široke potrošnje v detajlističnih trgovinah. Nastala je velika hajka proti trgovcem, da si ustvarjajo neopravičljivo visoke dobičke, da je prevelika razlika med nakupno in prodajno ceno, in da prav ta visoka marža povzroča navijanje cen itd. Problem je zajel najširše razmere v državi in so o njem razpravljali tudi na najvišjih forumih. V bistvu pa je krepko posegel tovariš Vukmanovič — Tempo, ki je na zadnji skupščini Stalne konference mest v Skoplju problem obrazložil, o čemer smo tudi že poročali v zadnji številki naše lista.

Tudi trgovci soglašajo, da leži krivda v proizvodnji. Pomanjkanje iskanih predmetov široke potrošnje omogoča po eni strani proizvajalcem monopolistični položaj in navijanje cen, po drugi pa sili detajlistične trgovce, da blago sami iščejo po terenu in ga nabavljajo za vsako ceno, če hočejo svojim odjemalcem postreči, kar grozisti takega blaga ne morejo dobaviti. To seveda vpliva na cene, ki se zaradi takega postopka zelo dvigajo. Prvič je že sama nabavna cena predmetom zelo visoka, po drugi plati pa se seveda zaradi večjih posredniških stroškov in posebno še prevoza marža detajlističnih trgovcev tudi zviša, čeprav je ta v odnosu na nakupno ceno še vedno razmeroma nizka.

Poglejmo malo, kako je s tem na Koprskem. Znani so primeri, ko je enakim predmetom široke potrošnje različna cena v Kopru, Izoli in Piranu, kar je tudi res. Vzrok pa je ta, da ima n. pr. trgovec v Piranu na zalogi še staro blago, ki ga prodaja še po tečajni ceni, da pa je moral trgovci v Kopru enako blago nabaviti v zadnjem času že po višjih cenah in ga mora zato seveda tudi dražje prodajati. To je kaj jasna računica in odtod razlike v cenah za enako blago po raznih krajih koprškega okraja. V bistvu višja cena za to blago ne

pomeni za trgovca tudi večjega zasluga, ker je odstotek za maržo ostal isti.

Posebno poglavje v trgovini je prevoz blaga, še prav posebno v tem trenutku, ko morajo, kot sem zgoraj omenil, detajlistični trgovci sami iskati blago na trgu. Kadar tako iskano blago tudi kje staknejo in kupijo po višjih cenah, ga potem še podraži prevoz. Tako se dogaja, da morajo plačevati za prevoz manjših količin blaga, posebno kosovnega, tudi do 12 din za kilogram! Seveda se tudi trgovec zaradi tega zamisli in naravna posledica je, da so trgovine, ki že nimajo na zalogi nekaterih predmetov široke potrošnje.

Če analiziramo maržo posistov in detajlističnih trgovin, gotovim vidimo, da je sicer detajlistična razmeroma visoka v odnosu na Ljubljano, vendar realna za koprške prilike, da pa je marža grosističnih podjetij le nekoliko previsoka. Detajlistična trgovina ima v svoji prehrabeni stroki od 8 — 10% marže, v tekstilni od 7 — 9% in v železninski od 9 — 10%. Grosistične trgovine, ki imajo sorazmerno veliko manjšo režijo in mnogo večji promet, pa imajo zato previsok odstotek marže. Tako ima n. pr. tekstilno, železnisko in galanterijsko grosistično podjetje »Slavica« v prvem polletju letošnjega leta kar 5,64% marže, prehrabeno grosistično podjetje »Prera« pa 3,54%. V odnosu na Ljubljano, kjer imajo grosisti dva do največ dva in pol odstotka marže, je to prav gotovo visoka postavka, ki je ne morejo opravičiti niti dragi prevozi, niti zaposleno osebje, ker je število tega pri grosistih minimalno.

V zvezi z gornjim vprašanjem se pojavlja še en težak problem v naši trgovini, problem trgovske morale na splošno. Toliko časa ne bo postavljena naša trgovina na solidno podlago, dokler bomo še imeli v njej pojave dobičkarstva in izkanja zasluga za vsako ceno. Dokler se bo dogajalo, da je trgovec storniral že sklenjeno pogodbo, ker se je pojavil kupec, ki je nudil vi-

šjo ceno in boljše pogoje prevzema blaga, vse dotlej ne moremo govoriti niti o približni solidnosti in moralni vrednosti trgovine. V takem primeru bi bilo treba odločno spraviti pred gospodarsko sodišče oboja — kupca in prodajalca! Zlasti pa bi bilo treba nastopati, in to že bližnje uredbe Izvršnega sveta LRS predvidevajo, proti vsem, ki kakorkoli neupravičeno dvigajo cene ter razen tega odvzeti ves na tak način pridobljeni dobiček. Tako ne bodo niti proizvajalci z izrabljanjem svojega monopolističnega položaja, niti trgovski posredniki imeli več interesa, spravljati na kup neupravičeno visoke dobičke, ker bi bili slej ali prej obnjeni.

V tem in pa še prav posebno v intenzivnem povečevanju proizvodnje iskanega blaga leži rešitev gornjega problema, in to moramo tudi predvsem imeti na umu, ko o tem problemu razpravljamo.

Brko

Dejavnost Rdečega križa v koprskem okraju

Ob desetletnici ustanovitve RK Slovenije, katerega sestavni del je tudi RK na Koprskem, bomo na kratko opisali delovanje naše organizacije.

Dejavnost RK se je začela z zbiranjem sanitetnega materiala za NOV in z organizacijo bolničarjev, s poizvedbami za pogrešani in s pomočjo prizadetim v vojni.

V povojni dobi je RK usmeril delovanje na socialna vprašanja. V tem času je posvečal največjo skrb voj-

V sežanskem okraju se že pripravljajo na formiranje komun

V sežanskem okraju so priprave za organizacijo komun še močno napredovale. Na raznih sestankih ter na zborih volivcev so prebivalci že pred časom po vseh krajih okraja razpravljali o bodoči komun, o njeni vlogi ter pomenu za nadaljnji razvoj samoupravljanja pri nas ter o teritorialni pripadnosti posameznih krajev. Povsod so se strinjali s predlogom, da se na območju sedanjega sežanskega okraja ustanovi dve komun: sežanska in kozinska. Sežanska komuna bi obsegala kraško področje, kjer je skupen problem terana, kamnolomov in živinoreje, kozinska pa brkinske kraje, ki jih družijo skupni gospodarski problem sadjarstva in živinoreje. V občinah Crni kal in Gračišče pa so ljudje izrazili željo, da se čimprej priključijo k bodoči koprski komun, kamor ti kraji po naravi gravitirajo.

Ta dni je bila seja okrajnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva, ki je razpravljala o vpra-

šanju, kako bi prešli h konkretnemu formiranju komun na področju sežanskega okraja. V uvodu je tov. Ervin Dolgan podal predloge sekretarjata glede tega vprašanja ter prikazal vlogo komun, ki pomenijo nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja pri nas v okviru združenih gospodarskih celot. Podčrtal je, da se v razpravljanju na terenu izkristalizirali predlogi, da se v sežanskem okraju ustanovi dve komun s sedežem v Sežani in Kozini.

V izčrpnih razpravi so člani okrajnega odbora soglašali, da je tudi za pasivne kraje, kot so v sežanskem okraju, in v interesu njihovega nadaljnjega gospodarskega razvoja, ustanovitev komun, ki bodo združevale te kraje v zaokroženo gospodarsko celoto ter bodo pospeševale njihov gospodarski razvoj. Skupnost komun pa bo v svojem širšem območju pospeševala razvoj gospodarske zaostalejših komun, kot je to razumljivo in nujno v socialistični skupnosti.

Odbor je končno soglasno sprejel naslednji izjavo:

»Okrajni odbor Socialistične zveze delovnega ljudstva za okraj Sežana je analiziral situacijo v zvezi z nadaljnjim razvojem samoupravljanja delovnih ljudi in formiranja komun na območju okraja ter je prišel do ugotovitve, da so pogoji za ustanovitev komun že tako dozoreli, da lahko takoj začnemo oblikovati enotno politična vodstva na področju bodočih teritorialnih družbeno-gospodarskih samoupravnih enot.

Obenem je okrajni odbor Socialistične zveze prišel soglasno do zaključka, da se na teritoriju sežanskega okraja formirata dve komun s sedežem v Sežani in Kozini ter da se ti komun v celoti vključita v skupnost komun s sedežem v Kopru.

Dne 4. tega meseca pa se je sestel Okrajni komite ljudske mladine, ki je tudi razpravljala o vprašanju komun. Povabil je predstavnike koprškega in postojanskega mladinskega komiteja na sestanek, ki bi se ga udeležili predstavniki mladinskih vodstev iz vseh treh okrajev. Na sestanku bi razpravljali o organiziranju komitejev ljudske mladine v posameznih bodočih komunah ter mladinskega komiteja skupnosti komun v Kopru.

V sežanskem okraju so tudi že formirali iniciativna odbora za pripravo sežanske in kozinske komun. Obenem so bili izbrani delegati za iniciativni odbor skupnosti komun v Kopru.

Prav tako delujeta tudi dve komisiji za izdelavo statuta bodočih komun ter dve komisiji za gospodarsko analizo.

Dr. D. M.

Letošnje investicije in razvoj koprškega okraja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Spričo tega je v naših krajih mnogo delavcev raznih strok, kvalificiranih delavskih moči, ki postanejo lahko osnova dobrega industrijskega kadra. Zaradi tega bi ne bilo težav za razvoj kovinske industrije v večjem stilu. Menimo, da bi postavitev večje tovarne, ki bi bila res tovarna v pravem pomenu, šele lahko rešila vprašanje nadaljnjega industrijskega razvoja koprškega okraja. Seveda je potrebno razmisliti tudi o zaposlitvi žensk. Te so n. pr. v Izoli že našle zaposlitev v živilski industriji. Druga je stvar za Koper in okolico. Primerna tovarna, kjer je bila zaposlena pretežna delovna sila, bi rešila vprašanje navezanosti ženske delovne sile na Trst, kamor je v preteklosti odhajala za kruhom, ko sta Kras in Koprščina zalagala s služkinjami vso tržaško gospodo. Potrebno bo ustvariti take gospodarske pogoje, da bodo imele naše žene in dekleta zasluga doma.

To je le nekaj vprašanj, ki zadevajo nadaljnji razvoj našega okraja in bodoče komunalne skupnosti na splošno, posebej pa Koper kot središče. Nadoknaditi zamujeno in se čimprej postaviti na nogo, da bomo tudi v gospodarskem pogledu dosegli druge kraje naše republike.

I.

Za strokovni dvig kadrov v trgovini

Eden najbolj perečih problemov trgovske mreže na Koprskem je prav gotovo vprašanje kvalificiranih kadrov, strokovno dovolj sposobnih ljudi, da bi naša trgovina in zlasti še postrežba odjemalcev in trgovinskih lokalnih bila na dostojni višini. Na Koprskem doslej ni bilo strokovnih izpitov v trgovinski stroki. Med trgovskimi pomočniki prodajalci je veliko priučenih moči brez potrebne strokovne izobrazbe. Odveč bi bilo govoriti, da tako stanje negativno vpliva na kulturno postrežbo v naših trgovinah, čeprav so si posamezniki z upornim in vztrajnim delom ter velikim zanimanjem skozi povojna leta pridobili dovolj veliko prakso, da na svojem mestu popolnoma odgovarjajo. V vseh primerih pa seveda ni tako in zato je Trgovinska zbornica pokrenila akcijo, da vsi trgovski pomočniki svoje znanje tudi pokažejo na strokovnih izpitih, ki jih je zbornica uvedla. V trgovinah je namreč doslej le ena moč zaposlena s potrebno šolo in odgovarjajočim pomočniškim izpitom. Izpiti bodo teoretični in praktični, le pomočniki z osem in večletno prakso bodo polagali samo praktičnega.

Za lažje zmagovanje potrebnega gradiva so prirejeni tečaji. Trenutno sta dva — eden v Kopru s 26. slušatelji in drugi v Izoli s 27. Tečaja bosta zaključena s tekočim šolskim letom, nakor bodo zaključni izpiti. Kdor bo izpit položil, bo lahko dejal, da ima vso potrebno strokovno kvalifikacijo za trgovskega pomočnika, kdor pa bo padel, seveda ne bo mogel biti zaposlen v trgovini z odgovarjajočo polno plačo, v kolikor od njegova zaposlitev sploh še prišla v poštev.

Pred kratkim so tak strokovni izpit polagali štirje kandidati — dva iz Kopra in po eden iz Dekanov in Sv. Antona. Medtem ko sta Koprčana vzela izpit dovolj resno in se nanj temeljito pripravila, pa sta druga dva pokazala presemetljivo malo zanimanja in sta seveda padla. Izpit bosta lahko še enkrat ponavljala, je pa to zadnja

prilika in možnost, da si pridobita potrebno strokovno kvalifikacijo. Isto velja potem tudi za druge, ki bodo morali pred izpitno komisijo.

Pri priučenih trgovskih močeh opažamo zlasti pomanjkanje znanja iz strokovne administracije, blagovne znanja, računanja in tehnike prodajanja. To bodo morali prizadeji čimprej namestiti. V bodoče pa bodo kadri v trgovinsko mrežo dotekali samo še iz trgovskih šol, opravljenih v učni dobi.

Akcija trgovinske zbornice bo prav gotovo rodila uspešen sad in doprinesla k normalizaciji stanja v trgovini.

RB

NA KRATKO

NAŠI ŽELEZNIŠKI MOSTOVI ZA TURČIJO. Podjetje »Djuro Džaković« v Slavonstvu Brodu je izdelalo tri železniške mostove za potrebe Turčije. Turški strokovnjaki so se zelo pohvalno izrazili o kvaliteti jeklenih konstrukcij.

NOV KONTINGENT PŠENICE. Jugopres poroča iz Beograda, da so te dni odobrili novih 125 tisoč ton pšenice iz ameriških gospodarskih presežkov naši državi. Nedavno so dobavili iz ameriške pomoči Jugoslaviji 150 tisoč ton pšenice. 60 tisoč ton je že prispelo v reško pristanišče, ostalo pa bodo ladje pripeljale konec tega in v začetku prihodnjega meseca.

ZREBANJE OBVEZNIC II. LJUDSKEGA POSOJILA. Iz Beograda javljajo, da bo osmo zrebanje obveznic II. ljudskega posojila dne 17. t. m. Po pripravljenem načrtu bo razen izrebranih dobitkov amortiziranih še 5% obveznic.

NA REKI BODO ODPRLI MEDICINSKO FAKULTETO. Tanjug poroča, da bodo odprli še letos na Reki medicinsko fakulteto — peti in šesti letnik zagrebške medicinske visoke šole. To bo koristno, ker so

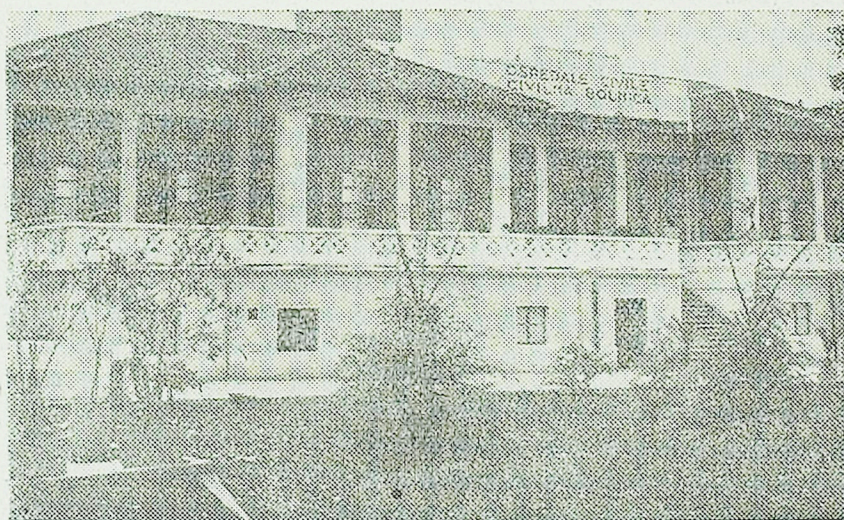
na Reki in v bližnji okolici kar štiri bolnice.

KAVA SE BO POCENILA. Iz Beograda poročajo, da bo te dni prispelo iz Brazilije 140 ton kave, konec meseca pa še 250 ton. Pravijo, da bo cena kavi precej nižja, kot doslej.

OGROMEN PRESEŽEK DOBIČKA V SPLITU. Poročajo, da so splitske gospodarske organizacije dosegle v letošnjem letu kar 1,8 presežka na planirani dobiček, ker niso znižali cen po planu, marveč so te še narasle.

NOVA TOVARNA SVINCENE PLOČEVINE V ZAGREBU. Pri nas vlada veliko pomanjkanje svincene pločevine, zato bodo zgradili v Zagrebu tovarno. Izdelovala bo vse vrste svincene pločevine za proizvodnjo tub in za potrebe tovarn viskoze in celuloze. Tovarna bo tako velika, da bo lahko del svojih izdelkov tudi izvažala.

SNEG V SRBIJI IN NA KOSMETU. Iz Niša poročajo, da je snežno neurje povzročilo precejšno gospodarsko škodo zlasti na telefonskih napravah po vsej južni Srbiji, Kosmetu in Makedoniji.

Bolnica v Izoli.

Habe France:

Postojnska jama skozi stoletja

Z objavo v Uradnem listu LRS je s 14. oktobrom letos prišla Postojnska jama pod upravo mestne občine Postojna. Tako je prvič v zgodovini postala Postojna lastnik jame. Borba za lastništvo traja pravzaprav že od 1842. leta.

Do 1818. leta je smel vsakdo obiskati Postojnsko jamo. V tem času pa je bila znana samo Velika dvorana takoj za vzhodom in takojmenovani rov starih podpisov. Takrat pa je Postojnčan Luka Čeč slučajno odkril nadaljevanje jame tja do Velike gore (Kalvarije). Še istega leta je bila jama zaprta in vsak obiskovalec je moral plačati pol goldinarja vstopnine. Za jamo se je zanimal okrogli blagajnik Jeršinovič. Ze takrat je uvidel, kako velikega pomena je in bo jama za Postojno.

Ker je začelo jamo obiskovati vedno več turistov, se je za njo pozanimala državna oblast. Leta 1824. je bila ustanovljena posebna komisija za upravo jame. V njej je bil tu-

problem je moral počakati konca svetovne morije.

Po prvi svetovni vojni je prišla jama iz avstrijske v italijansko državno last. Leta 1922. je italijansko ministrstvo za poljedelstvo skupaj s finančnim ministrom imenovalo posebno jamsko komisijo. V tej nadzorni komisiji so bili: zastopnik min. za rudarstvo, predsednik Touring kluba, zastopnik vojske (I.), železnice, ENiTa (Turistične zveze Italije), predsednik jamskega društva (Società Alpina delle Giulie), komisar postojnske občine, ravnatelj jame in 2 strokovnjaka (iz rudarskega urada v Trstu). Ta nadzorna komisija se je leta 1923 preimenovala v Upravno komisijo jam, leta 1926 pa se je iz tega ustanovilo državno avtonomno podjetje, vendar je sestav upravnega sveta ostal vseskozi v bistvu isti.

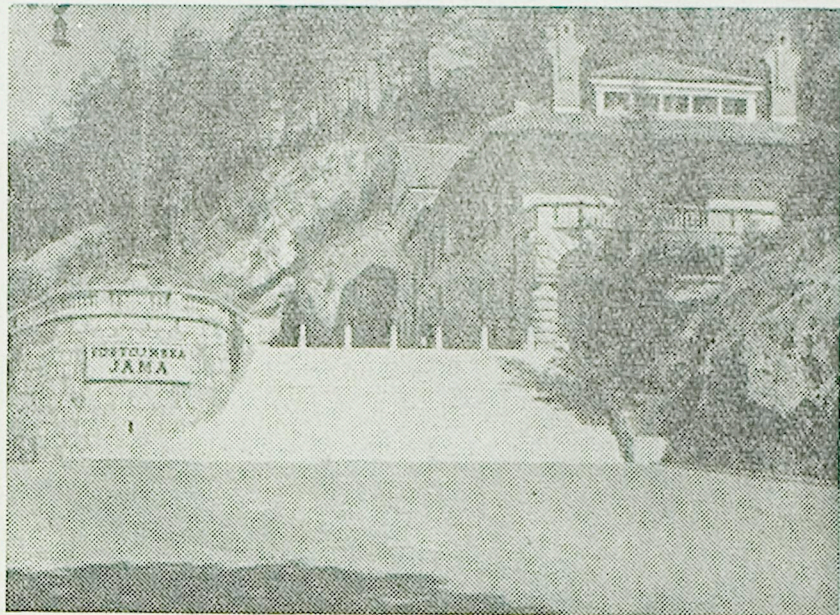
Kot za časa Avstrije, tudi pod Italijo slovenski človek ni imel mesta v upravnem svetu jame. Bili so

1928. dograjeno novo upravno poslopje in leta 1928. tudi odprta biospeleološka postaja v začetnem delu jame.

Še več, jamo so hoteli tuji izkoristiti tudi v strateške namene. Ni sedel zastopnik vojske v upravni komisiji jame. Vojaška pobuda je bilo topografsko snemanje jame, zlasti po povezavi Postojnske, Črne in Pivke jame med seboj z umetnimi predori leta 1927 zato, da bi mogla vojska po potrebi poslati svoje vojske skozi jamo na jugoslovansko stran pri Planini.

Druga svetovna vojna je osvobodila Notranjsko in Primorsko; klasična kraška tla — zibelka slovenskega jamarstva — so postala naša. Iz Postojnske jame so izginili tuji napisi. Tujec pa je zapustil samo opustošenje. Italijanski upravni svet je že 4. junija 1943. prenesel vse jamske zbirke in dragocene instrumente, ves jamski kataster in publikacije, (Grote d'Italia) v Rocoaro pri Vicenzi, odtod pa v Ukvo pri Trbižu, odkoder so vse prenesli Nemci v Pottenstein pri Nürnbergu. Dalje časa zanemarjene naprave v jami so niujno potrebovali popravila. Treba je bilo popraviti električno napeljavo, izboljšati razsvetljavo, zavarovati pota in obnoviti ograjo. Vsega tega jama takrat ne bi zmogla, če ne bi prišla neposredno pod upravo Predsedstva vlade LRS, pozneje pa pod Svet za blagovni promet pri Vladi LRS, Komite za turizem in gostinstvo. V sedmih letih je Postojnska jama doživela to, kar ni dosegla Avstrija v 100 letih uprave in Italija komaj za časa dolge okupacije četrstoletja; septembra 1952. leta milijon obiskovalcev!

Propaganda za ta svojstveni biser slovenske zemlje priteguje leto za letom številne obiskovalce. Tako je letos obiskalo jamo čez 150.000 turistov, od tega okrog 44.000 tujcev. V skladu s splošnim družbenim razvojem v naši državi in z željo volivcev na mestnih zbiorih se je končno uresničila želja Postojnčanov. Prav ob tej priložnosti bi pa poudaril še eno dejstvo. Pravne norme in pojem pravne lastnine se skozi stoletja menjajo. Nahče ne bopa

morel nikdar spremeniti dejstva, da je Postojnsko jamo odkril domači postojnski človek, ki je poznal najstarejši del jame že v 13. stoletju. Leta 1818 je Postojnčan Luka Čeč odkril nadaljevanje jame do Velike gore. Najlepši del, »Lepe jame«, odkrili postojnski jamarji. Bili so tudi prvi v Magdalenini jami. Po naših jamarjih so še danes imenovani rovi v Postojnski jami. V kolikor pa je jame odkrival tujec, bodisi Nemec ali Italijan, mu je bil vedno desna roka naš postojnski ali otoški domačin.

To tradicijo nadaljujejo tudi v novi Jugoslaviji člani Društva za raziskovanje jam in Zavoda za raziskovanje krasa. Ti so odkrili nove dele v Vilharjevem rovu in Magdalenini jami ter s pomočjo potapljačev raziskali odtočni sifon Pivke v Pivki jami.

Še nekaj bi rad ob koncu pripomnil. Že v statutu iz 1824. leta pravi 15. člen dobesedno: »Ker ni namen vstopnine špekulacija, ampak se meri ta le po tem, kaj rabi jama za vzdrževanje in ureditev, se vstopnina določa po potrebah jame.« Pozneje se sicer ta člen ni dobesedno izvajal predvsem zaradi izredno dragih naprav v jami, vendar je v glavnem bilo vedno tako, da je vedno dala država, tako Avstrija kot tudi Italija, velike vsote za ureditev jame. Če so tuji dajali težke denarje za jamo predvsem za svoje propagandne, protislovenske namene, je prav tako ogromno investiralo

v jamo republiško vodstvo, ker se je zavedelo, da mora biti ta naša najbolj dragocena kraška naravna znamenitost še lepša in bolje urejena. Nihče ne more reči, da ne znamo ceniti tega, kar imamo. Poleg drugih ogromnih izdatkov je najboljši dokaz večmilijonska dotacija za prve sodobne knjige-vodiče po naših kraških podzemeljskih krasotah.

Postojnska jama pa ne bo le v ponos novemu lastniku. Velika skrb in velike naloge še čakajo Postojno in novo telo, ki bo jamo upravljalo. Treba bo dokončno urediti elektrifikacijo Črne in Pivke jame, najti devize za nakup električnih lokomotiv na akumulacijski pogon (stare lokomotive na nafto črne s svojim dimom jamske prostore) in izmenjati v kratkem tračnice jamske železnice. Z odprtjem Črne in Pivke jame za tujski promet pa bo nastalo vprašanje jamskega avtobusa, ki bo po potrebi prevažal potnike v Predjamo in Rakovo kotlino. Prav tako pa bo tudi častna skrb nove jamske uprave ureditev Križne jame pri Ložu, ki je ena najlepših naših jam. Vse to in pa še skrb za nadaljnja raziskovanja, so naloge nove uprave, ki bo morala imeti v svoji sredi ne le gospodarske in turistične strokovnjake, ampak tudi strokovnjake, ki se pečajo z raziskovanjem našega krasa. Mesto Postojna, okraj in gospodarske ter turistične organizacije so že dozaj pokazale polno razumevanja za turistični napredek našega kraškega turističnega področja z naklonitvijo znatnih podpor za nov turistični prospekt postojnskega okraja.

Ob teh velikih nalogah pa je vstopnina le prispevek turista za vzdrževanje jame, ne pa morda dobiček za upravo, ki jamo vzdržuje!

O izdajanju delovnih knjižic

V Uradnem listu FLRJ št. 43/1954 je izšel Odlok o rokih za izdajo delovnih knjižic. V smislu tega Odloka bodo Izvršni sveti ljudskih republik predpisali roke za dovršitev dela v zvezi z zamenjavo in izdajo delovnih knjižic.

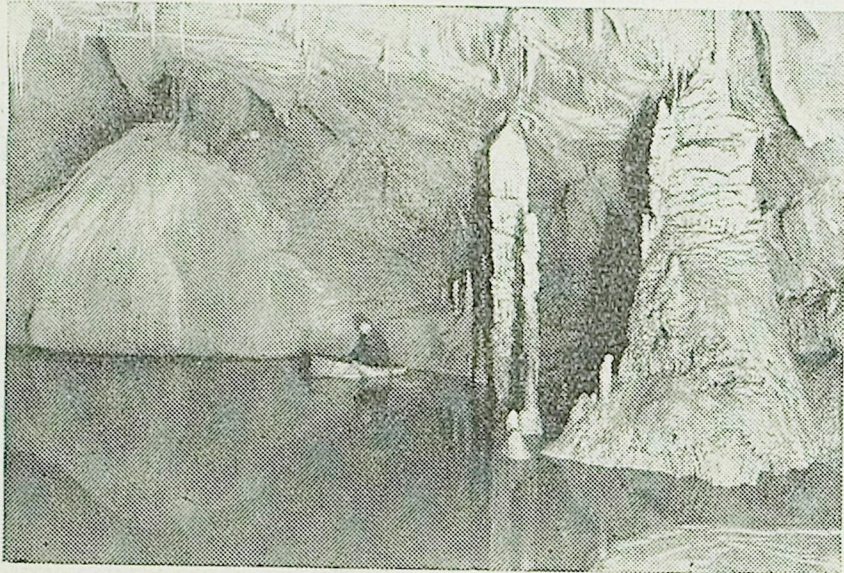
Rok za izdajanje delovnih knjižic bo verjetno v LRS zaključen z 31. XII. 1954. To pomeni da podjetja po tem roku ne bodo smela sprejemati na delo oseb, ki jih ne bodo imele.

V zvezi s tem je bila pred kratkim v Novi Gorici konferenca posredovalcev za delo, kjer je bil sprejet sklep o predlogu na Izvršni svet LRS, da za koprski okraj ta rok podaljša. Ta predlog je utemeljen, ker je bila na tukajšnji okraj razširjena Uredba o delovnih knjižicah šele 8. XII. 1952 (Ur. list VUJLA št. 10/52). Glede na to lahko pričakujemo, da bo za koprski okraj ta rok podaljšán.

Do sedaj, od 1. IV. 1954 pa do danes, je bilo v našem okraju izdanih okrog 800 odločb o priznanju delovne dobe in vloženih nekaj nad 1.700 prijav. Kdaj bomo dosegli število 9000 prijav, 9000 odločb in 9000 delovnih knjižic, kolikor je tukaj ljudi v delovnem razmerju? In vendar bo to moralo biti prihodnje leto gotovo!

Vzrok za počasno napredovanje dela pri ZSZ leži predvsem v tem, da podjetja premalo resno in odgovorno jemljejo to nalogo. Niso se zbrala dokumentov za dokazovanje staža pri njih zaposlenih ljudih. Največkrat niso niti določila primerne usluzbenca za to delo. Tudi sami delavci niso dovolj seznanjeni z važnostjo in pomenom, ki ga bo zanje knjižica imela.

B. B.

di župan trga Postojne. Komisija je upravljala jamo in takojmenovani »Jamski zaklad«, nastavljal čuvaje in določala višino vstopnine. Pravi jamske komisije so se spreminjale še 1855 in 1882. Po teh pravilih je bila polovica te komisije sestavljena iz državnih uradnikov, polovica pa iz članov postojnske mestne občine z županom na čelu. Zadnja avstrijska pravila iz 1912/13. leta pa so zelo skrbila pravice jamske komisije. Od takrat je bil v upravi najvažnejši organ tajnik. Njemu je bila poverjena neposredna uprava jame in nadzorstvo nad njo.

Prepir, komu naj pripadajo dohodki iz obiska Postojnske jame, ali avstrijski državni upravi ali trgu Postojni, se je začel že 1823. leta. Ta spor se je končal 1848. leta s končnim prenosom lastništva jame na državo. Ko se je v sedemdesetih letih preteklega stoletja s taborskim gibanjem močno dvignila narodna zavest med Slovenci in se je začela na Slovenskem na vseh področjih borba za narodnostne pravice, se je ta borba prenesla tudi na Postojnsko jamo. Slovenska Postojna ni mogla gledati, da bi tujec, Nemec gospodaril v jami. Zato je že leta 1871. občina vložila prošnjo za priznanje lastnine do jame. Tudi 1877. leta je občina v svojem sejemnem zapisniku slovesno izjavila, da si pridržuje svoje pravne zahteve do jame in njenega zaklada. Ves ta boj pa se je v bistvu vrtil le v postojnski javnosti, delno s prošnjami in delno s protesti na državno oblast. Nihče pa se ni odločil, da bi se obmil na edino pristojno oblast, na sodnijo. Ko pa so nova pravila 1913. leta odvzela jamski komisiji prav vse pravice in jih prenisla samo na jamskega tajnika kot zastopnika avstrijskega poljedelskega ministrstva, je narodnozavedna postojnska javnost z občinskim odbornikom, notarjem Kogejem na čelu, odločno nastopila pred sodiščem. Na Kogejovo pobudo je vložilo mestno županstvo Postojna 23. junija 1914 spomenico, s katero utemeljuje lastninsko pravico do Postojne in zahteva, da se prizna jamski zaklad kot poseben dohodek mestu Postojna. Tudi pravila naj se tako spremenijo, da pridobi mesto primeren vpliv na jamsko upravo.

Prav takrat, ko bi morala zadeva nastopiti sodno pot, so odjeknili usodni strelji v Sarajevu. Začel se je ples na bojnih poljanah in jamski

to tujci, ki so izrabljali jamo v svoje propagandne namene: hoteli so s turistično lepo urejeno jamo pritegniti čim več tujcev v Postojno in svetu pokazati, da je ta zemlja njihova, italijanska. Prav zato je jama dobila leta 1925 nove jamske lokomotive, v ta namen je bila leta

Skrb za invalide in vojne sirote v koprskem okraju

Skrb za invalide je eno najvažnejših vprašanj naše ljudske oblasti. Nuditi tovarišem, ki so v boju ali pa na delovnih mestih postali dela nezmožni, pomoč, ki jim je potrebna za življenje, je naša posebna dolžnost.

Invalidom v bivši Jugoslovanski coni Trsta so bile zaščitene njihove pravice z Uredbo Istrskega okrožnega LO iz leta 1951. Ta uredba pa ni zadovoljevala, zato je bil na to ozemlje razširjen zakon o vojaških vojnih invalidih FLRJ iz leta 1952. Ta zakon je nepridobitnim invalidom dal pravico do prejemanja invalidskega dodatka v znesku 3000 din.

Po omenjenem zakonu dobiva sedaj o koprskem okraju 1196 invalidskih upravičencev čez 2.600.000 din pokojnin mesečno. Razen tega dobiva 80 invalidskih upravičencev invalidski dodatek po 3000 din, 50 invalidskih upravičencev, ki niso v službenem razmerju, pa prejema otroške doklade za 103 otroke, skupaj čez 175.000 din. Letno dobivajo invalidi, vdove, sirote in starši padlih okrog 40 milijonov dinarjev pokojnin. V teh podatkih pa še niso všteti invalidi v Miljskih hribih. Za vse se je takoj pozanimal okrajni odbor vojaških vojnih invalidov v Kopru.

Zdravstvena pomoč in zaposlitev invalidov

V zadnjih dveh letih je bilo na zdravljenje v toplicah, zdraviliščih in domovih 75 invalidov. Večje število pa se jih je zdravilo potom socialnega zavarovanja. Prav tako je Zveza borcev vsako leto obdarovala veliko število otrok padlih borcev. Samo za novoletno jelko je zbrala 465.000 dinarjev za obdarovanje čez 200 otrok padlih borcev. Pri tem so pomagali Glavni odbor ZB in ZVVI Slovenije, razna gospodarska podjetja v okraju ter invalidske organizacije.

Razna podjetja imajo zaposlene invalide kot vratarje in nočne čuvaje. Vsled zmanjšanih strokovnih in fizičnih sposobnosti je brez dopolnitve strokovnega znanja za invalide težko najti druga delovna mesta. Večina invalidov pa na svojih sedanjih mestih dobro izpolnjuje delovne zahteve. Vsi invalidi, za katere je bila zaposlitev življenjski pogoj, so danes zaposleni. Izjema je kakih deset invalidov, ki so se do sedaj ukvarjali s poljedelstvom, pa se je njihovo zdravstveno stanje poslabšalo in želijo drugo zaposlitev. V ospredje sili vprašanje zaposlitve vojnih vdov, ki zaradi starostne dobe in drugih pogojev niso upravičene do prejemanja invalidskega dodatka.

Vzgoja in šolanje otrok padlih borcev

Okrajni ljudski odbor je za leto 1954 odločil 3.000.000 dinarjev za štipendije otrokom padlih borcev, ki še šolajo ali pa učijo raznih poklicev. Letos pa je skrb za otroke padlih borcev prevzela Zveza borcev in je že odobrila določeno število prošenj za štipendije. Do sedaj prejema štipendije: 12 otrok na ženski obrtni šoli v Kopru, 34 otrok v Dijaškem domu v Kopru, 6 otrok v Pomorski šoli v Piranu, 2 otroke v zavodu Elvira Vatocev v Portorožu, 11 otrok v industrijskih in tehničnih šolah, 42 otrok v osnovnih in osemletnih šolah, 20 učencev v gospodarstvu in 1 na fakulteti. Skupno prejema štipendije 130 otrok padlih borcev. Višina štipendij je: 1000 din za otroke v osnovnih šolah, 2000 do 4000 din za otroke v osemletnih šolah, 4500 do 5500 din za otroke v zavodih in dijaških domovih, 5000 do 6000 za dijake, ki obiskujejo fakultete, 1500 do 3000 din za vajence v gospodarstvu. Poleg štipendije prejema vajenci v gospo-

darstvu še svojo pripadajočo plačo. Letos je bilo vključenih v učenje poklicev v gospodarska podjetja 18 otrok padlih borcev, v industrijskih in gospodarskih podjetjih okraja pa je bilo zaposlenih 35 otrok.

Za predkvalifikacijo invalidov in otrok padlih borcev je okrajni ljudski odbor odobril letos 700.000 din. Iz teh sredstev so štipendirani trije osebni invalidi NOV, ena vdova padlega borca in 10 otrok padlih od katerih so nekateri obojestranske sirote. Pri avtobusnem podjetju »Slavnik« je na predkvalifikaciji en osebni invalid NOB, ki ga štipendira Glavni odbor ZVVI v Ljubljani.

Za leto 1955 je za predkvalifikacijo invalidov in otrok padlih borcev predvidenih 1.000.000 dinarjev.

Bodoče delo invalidske organizacije

Ko je bila pred dnevi v Kopru letna skupščina okrajne ZVVI, so delegati, ki so zastopali 1196 članov organizacije, so izvolili nov odbor in sprejeli razne sklepe za bodoče delo. Tako bodo za hitrejšo reševanje raznih vprašanj in boljše sodelovanje organizacije z občinskimi odbori osnovali posebne komisije. Zveza bo aktivno sodelovala z vsemi množničnimi organizacijami, kulturno-prosvetnimi in športnimi društvi. Posebno bo invalidska organizacija gledala na to, da bodo upravičenci res uživali vse pravice, ki jim jih zagotavlja zakon. Še bolj aktivno bo Zveza delala pri reševanju prošenj invalidskih upravičencev. Skrbela bo za pravilno zaposlitev invalidov, za šolanje sirot in njihovo usposabljanje za razne poklice. V sodelovanju z določenimi komisijami bo Zveza skrbela za pravilno reševanje vprašanj zdravstvene pomoči njenim članom. Organizacija bo poskrbela, da bodo invalidi lahko uživali pravice, ki jim pripadajo v gledališču, kinu, avtobusih itd.

19. knjiga Primorske založbe

Matevž Hace: GOZDNE STEZE

Primorska založba je pripravila svojim bralcem novo knjigo znanega partizanskega pisatelja Matevža Hacea. Lansko leto je založba izdala že podobno knjigo s partizansko tematiko. To je bila Magajnova zbirka »Odmev korakov«. Če k njima pristajemo še knjigo Iv. Renka »Vojkov voda«, smo lahko zadovoljni, da prav v Kopru tiskamo toliko takih stvari, ki nas spominjajo na krvavo in težko, a slavno preteklost — na NOB.

Matevž Hace se je predstavil slovenskim bralcem že konec leta 1950 z zbirko partizanskih slik, podob in črtic. Njegova prva knjiga je izraz težnje, da bi ohranil junaska dejanja našega boja za svobodo in jih prikazal dejansko tako, kot so se dogodila. Iz njegovih črtic in slik veje tisto preprosto življenje, ki je polno nestetih biserov in prav

Matevž Hace

zaradi tega, ker je preprosto, je tako veliko in duhovno tako bogato.

V »Gozdih stezah« nam je Hace pripravil nekaj daljših tekstov, ki kažejo, da je pisatelj postal zahtevnejši do samega sebe in je v tem tudi poskušal prikazati partizansko življenje morda z nekoliko manj neposrednimi prijemi, vendar pa tako učinkovito, da ljudje in kraji živijo pred nami v vsej tisti preprosti veličini, ki ne pozna izumetničenja in preračunanih efektov. Pred nami zaživijo gozdni delavci, vozniki, mladeniči, polni razposajenega življenja, in dekleta z nežnimi čustvi do svojih fantov, otroci do svojih staršev. Pred nami zaživijo v pripovedovanju posameznih borec tisti časi, ko je bil revež poln težav in življenjskih neprijetnosti. Vse to pa živi v posebnih okoliščinah in v posebnih prilikah, ko gre za življenje in smrt. Tem ljudem je pa smrt tako enostavna in preprosta, vsakdanja stvar, ker se niso začutili tistega življenja, ki osvežuje in človeka pritegne.

Zivljenje, ki ga riše Hace, je tako, kakršno je v resnici. Njegovi ljudje so iz mesa in krvi. Imajo napake. Hace tega ne skriva niti pri borcih, ker jih ne idealizira. Se bojijo, kdaj pa kdaj oklevajo, so pa taki, da se za malenkosti ne zmenijo, in vedo, prav dobro se zavedajo, po kakšni poti morajo iti, da bo prava, da se bodo znebili tegob in težav.

In kako preprosta in razumljiva je življenjska pot teh ljudi. Po vsem, kar so doživeli, po vsem, kar čutili, in po vsem, po čemer hrepenijo, se nam skoraj zdi nemogoče, da bi jih življenjska pot peljala drugam, kakor v boj za pravice delovnega človeka, ki jih jim tujec krati. V tem je tudi najmočnejša črta Hacetovega psihološkega obravnavanja posameznih likov.

V Hacetovih spisih bo morda kdo pogrešal dogajanja. To je na prvi pogled tudi res, vendar pa je vse, o čemer pripoveduje Hace, en sam velik dogodek, ki ga razni ljudje različno doživljajo. Življenje v partizanskih je dogodek, dovolj pomemben, da ga literarno oblikujemo. In Hacetovi partizani so taki, da živijo to izredno življenje, ne da bi se ob vsakodnevnih izrednih dogodkih bogve koliko ustavljali. Tudi smrt jim je vsakdanja, pa čeprav jim krabi borbenih tovaršev reže težke brazde v njihova srca.

Druga odlika Hacetovih spisov je jezik. Tisti blagi in bogati notranji

ski jezik. Hacetu se pač ni treba truditi, da bi postavil svojim osebam besede v usta. Same jim prihajajo iz srca in to sočne in pametne.

Knjigo Gozdne steze bodo z veseljem sprejeli vsi naši bralci, posebej bodo radi po nji segali Notranji, ker v glavnem obravnava NOB na Notranjskem, oziroma ker v glavnem v Hacetovih spisih nastopajo njegovi ožji rojaki. Poleg literarne vrednosti ima knjiga še važno dokumentarno vrednost, ker je važen prispevek k literaturi, ki nam odkriva naš nadčloveški boj za svobodo, in to nam odkriva tako, kot se je dejansko dogodilo.

Hace se je čutil ob prvi knjigi pisatelj, ki ustvarja kljub temu, da nima za to potrebne izobrazbe. Morda bo to držalo do gotove meje, ker kljub nekaterim uredniškim popravkom se ne moremo trditi, da je pravopis v knjigi popolnoma izčiščen. Vemo pa, da je Hace človek, ki si je s trdim delom pridobil dovolj literarnega znanja, da lahko piše tako, kot čuti, da mora. On sam pripoveduje v ne-

kem razgovoru, da se je začel ukvarjati s pisanjem kot delavec. Takrat mu je bila roka bolj vajena žage in sekire kot peresa. Od prvih člankov in dopisov v razne delavske liste je med vojno začel zapisovati vse, kar se mu je zdelo primerno in važno. Iz teh spominov, črpa v glavnem snov za svoje spise. Poleg posameznih črtic in novel, ki jih objavlja po naših revijah in časopisih, zasluži še posebno pozornost njegovi spomini, ki jih ureja pod naslovom Komisarjevi zapiski. Daljši odlomki tega spisa so že izšli v Slovenskem Jadranu in pisatelj zdaj ureja dokončno besedilo, ki bo izšlo v posebni knjigi.

Primorski založbi gre posebna zahvala, da skrbi za izdajanje partizanske literature. Dobro bi bilo, da bi se oglasili tudi drugi boreci, ki bi, pa čeprav brez literarnih ambicij, objavili svoje spomine. Narodnoosvobodilna vojna je zla, na Primorskem tako bogata in tako polna lepih dejanj in bi bilo res škoda, da bi spomin nanje zbledel, še slabše, da bi se zabrisal.

St.

Kulturne beležke

Slovenska matica v Ljubljani je praznovala devetdesetletnico svojega obstoja. Največji vzpon je dosegla Matica v začetku tega stoletja, ob prvi svetovni vojni so jo nasilno razpustili, v drugi svetovni vojni pa se je pridružila kulturnemu molku. Danes se vživlja v nove razmere in skuša zadostiti potrebam našega novega kulturnega življenja. Ob praznovanju te obletnice je bila v dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti slavnostna seja odbora Slovenske matice, ki so se je udeležili predstavniki našega političnega in kulturnega življenja.

V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani je priredilo Društvo slovenskih umetnikov umetnostno razstavo, na kateri so zastopani skoraj vsi živeči slovenski likovniki. Razstavljena dela kažejo vse značilnosti našega današnjega slikarstva: večje ali manjše upoštevanje domače likovne tradicije in naslonitev na moderno abstraktno umetnost.

Že prejšnji mesec je v Ljubljani gostoval naš argentinski rojak in odlični pianist Anton Soler. Najprej se je predstavil občinstvu na samostojnem solističnem koncertu, nato pa kot solist s simfoničnim orkestrom Slovenske filharmonije z mladim beograjskim dirigentom Djurom Jakšičem. Oba umetnika sta za svoje izvajanje žela veliko priznanje ljubljanskega koncertnega občinstva in glasbenih kritikov.

Tudi v Kopru bomo imeli ta mesec razgibano kulturno življenje. Predvsem v glasbi. Po nastopu našega znanega Slovenskega okteta nas bo obiskal še moški zbor Slovenske filharmonije (v soboto 13. t. m.). Konec meseca pa bo gostoval še komorni zbor Radia Ljubljane in orkester Slovenske filharmonije s solisti, ki bodo peli operne arije.

V Ljubljani že črtijo naš novi koprodukcijski film režiserja Čapa »In v začetku je bil greh«. Film so snemali ob našem morju v Istri in kritiki pravijo, da je nemška kamera odkrila velike lepote naše ožje domovine. Film je razmeroma dober, čeprav je režiser Čap obdelal za svoj scenarij vsebinsko Maupassantove novele »popolnoma svojevoljno«.

Razsodišče švedske kraljeve akademije je podelilo letošnjo Nobelovo nagrado za književnost amerškemu pisatelju Ernestu Hemingwayu »za njegovo močno umetnost in vpliv njegovega sloga na sodobno književnost, kar je prišlo posebno do izražaja v njegovem nedavno objavljenem delu »Starec in morje«.

Zdaj pripravlja Hemingway scenarij za film o locu na divje zveri, v katerem bo tudi igral glavno vlogo.

V Hongkongu je izšla v kitajskem prevodu knjiga Vladimira Dedijera »Zapiski za življenjepis Josipa Broz-Tita«. V Aziji je ta knjiga že izšla v japonskem in hebrejskem prevodu, kmalu pa bo izšla tudi v burmanski in v hindu jeziku. Po-

gajajo se tudi za izdajo v arabščini.

Naša filmska podjetja so sklenila pogodbo za izmenjavo filmov z Indijo in z Madžarsko. Izmenjali bomo tudi dokumentarne filme in filmske tehnike.

Na povabilo iz Moskve se bosta kongresa sovjetskih pisateljev udeležila tudi dva jugoslovanska književnika, in sicer Marin Franičević in Dobrica Čosić. Kongres se bo začel 20. t. m.

FILM

Te dni bomo gledali

Na prvem mestu moramo vsekakor omeniti film domače produkcije, ki nas bo verjetno bolj prijetno presenetilo kot koprodukcijška »Hiša na obali«, ki smo jo gledali pred dobrim tednom. Videli bomo namreč Sumljivo osebo, film, izdelan po Nušičevih humoreskih s istim naslovom v produkciji Avala-filma iz Beograda. Scenarij je napisal Miro Djordjević, režirala pa sta Ga Soja Jovanović in Predrag Dinulović. Naj vam na kratko povemo zgodbo: rotcijski načelnik je dobil obvestilo prav iz ministristva, da se v njegovem okraju potika neka sumljiva oseba, ki naj jo čimprej aretirajo. In res — v trgu se je naselil nekdo, ki noče povedati svojega imena. Kot bi trenil, je v železu. Le da ubogi načelnik ne ve, da je to ljubimec njegove hčere, ki ni povedala imena, ker se je bal njega, očeta. Ko je načelnik to izvedel, je sumljivi osebi seveda vrnil svobodo. A glej ga spaka, uradnik je medtem že sporočil v Beograd, da so sumljiva oseba ujeli in ministristvo je odgovorilo, da so sicer tistega, ki so oni mislili, dobili že nekje drugje, pa da naj vseeno tudi tega pripeljejo. Nič ni pomagalo drugega, kot da se »sumljiva oseba« in policijski načelnik sama odpeljeta k ministru, da mu pojasnita zadevo.

Opozoriti moramo tudi na 14 ur (14 Hours), ameriški film, ki je zanimiv zato, ker nam prikazuje 14 ur — od zgodnjega jutra do poznega večera — v katerih se prav za prav nič ne zgodi, pa vendar tako napeto sledimo dogajanju, tolikokrat

Nuščičevi liki so oživel tudi na filmski platni. Prizor iz našega filma »Sumljiva oseba«

Jesenski „Bori“

»BORI«, zbornik za književnost in kulturo, Koper — jesen 1954. Ureja uredniški odbor, odgovorni urednik Srečko Vilhar, oprema Rudolf Saksida. Tiskalna tiskarna Jadran v Kopru.

Prijetno nas je presenetila jesenska (druga) številka »Borov«. Če smo prvi še lahko očitali začetništvo, borbo za prispevke in nedoraslost nekaterih prispevkov, so »Bori« sedaj res postali zbornik, ki se po kvaliteti mirno lahko postavi ob stran vsem tovrstnim publikacijam naših največjih kulturnih središč.

Obišmo je že samo naštevane vseh sodelavcev in vseh del, ki so objavljena, po drugi strani pa je težko prezreti tudi eno samo smer, kajti prav povsod najdemo kvaliteto, ki nas pritegne. Še bolj pomembno je to dejstvo, če upoštevamo, da so ves zbornik napisali skoraj izključno samo mladi, ki njih imena včasih prvi najdemo v naših publikacijah.

Proznih sestavkov je v zborniku pet, dva krajsa, »Nedeljski popoldan« Irme Kacinove in »Quintana« Stanislava Villharja, ki prav zaradi svoje zgoščenosti in konciznosti morda močnejše pritegneta bralca, kot daljši teksti, čeprav razkriva »Dobri veter« Mare Samse močan psihološki čut pisateljice. Prispevala sta še Rada Jelenčič »Smrt na stopnicah«, sliko iz življenja naših domačinov, in Dane Lokar »Mornik nad vasjo«, nekoliko težko zgodbo, s katero pa je avtorju uspelo predvsem pričarati vzdušje, ki nas prevzame.

Med pesniki najdemo nekaj imen, ki so nam znana že iz prve številke, nekaj pa novih, ki so morda prvič videli svoje pesmi objavljene. Marikatero ime bi radi našli še kdaj. Omenimo naj med pesniki Maričko Znidaršič, ki je objavila nekaj res občutenih pesmi; Feruča Jakovina, ki se sicer včasih še bori z obliko, kar velja tudi za Alojza Kocjančiča; Marjana Breclja, Cirila Zlobca, Dragota Hribarja, Lojzeta Kanteta, ne-

nam zastane sapa, da si potem komaj dopovemo, da smo v kinu sedeli v resnici le dve uri. Film je prava režiserska mojstrovina. Videli bomo namreč mladega človeka, ki se je odločil napraviti samomor. Zlezel je na okno nebotičnika in se pripravljalo skočiti dol. Skušajo ga pregovoriti, spominjajo ga na lepe dni, ki jih je preživel, na vse tiste, ki jih še bo. Končno se policijskemu uradniku le posreči, da ga odvrne, toda... O koncu Američani sami dolgo časa niso vedeli, kakšen naj bo. Zdaj ga ima, a povemo vam ga ne. Pojdite si ga ogledati!

In še dve ameriški filmski komediji. Prva je v barvah in nosi naslov Poročeni — neporočeni. Morda ne boste verjeli, ampak čeprav je ameriška, je res dobra. Pazite pa le, da vas imena Zsa Zsa Gabor, Marilyn Monroe, Ginger Rogers itd. ne bodo zavedla. Kljub tem igralcem bo obilo zdravega smeha na račun ponorele reklame, do skrajnosti mehaniziranih domov, poceni prodajane jokavosti, slovite ameriške birokracije, preskrbovanja služb s pomočjo stricov itd. Amerika se zna iz same sebe res duhovito in pristrano ponorečevati. S filmom boste prav gotovo zadovoljni.

Druga komedija pa je Charleyjeva tetka. Čeprav je to eden od serijskih filmov, se bomo lahko nasmejali tudi tu. Videli bomo namreč nečaka, ki se je napravil v svojo lastno teto, da je lahko šel s svojo deklico na zabavo in je potem še teti priskrbel moža. Bila je namreč bogata, pa je bilo snubcev na pretek. Usliša pa je tistega, ki je tudi njemu lahko dal srečo, ne samo njej. Dobil je namreč dovoljenje, da se je lahko s svojo deklico poročil.

kaj uspehi Menartovih prevodov Byrona in še precej drugih.

Med razpravami bi najprej omenili dve deli mladih: Brede Pogorelec »Ob robu« in Stojana Plesničarja »Znanost in razvoj človekove misli«. Zanimivo je namreč, do kako enakih spoznanj sta prišla, kljub temu, da obravnavata različno snov in s popolnoma različnih vidikov. Medtem ko prva natančno in korak za korakom raziskuje položaj in vlogo intelektualca v socialistični družbi, se drugi — včasih z nekoliko preveliko erudicijo in morda z mestoma ne popolnoma znanstveno metodo — ukvarja z vprašanji odnosov med znanostjo in človekom ali, če hočete, med intelektualcem in skupnostjo.

Srečko Vilhar je napisal zanimivo razpravo o nacionalni zavesti na Primorskem. Lepo bi bilo, da bi o priliki dobili obsežnejšo delo o tem doslej še neobdelanem, a za nas tako važnem pojavu, ki smo nanj upravičeno lahko ponosni, le da ga premalo poznamo. Bolje ga poznajo tisti, ki hočejo in niso hoteli, da bi ga mi poznali, zato je skrajni čas, da spregovorimo o tem.

Roman Savnik piše o prosvetitelju Ravniku, Giovanni Ruggeri pa je v prevodu objavil svoja odkritja o italijanski »kominformovski« literaturi, ki mečejo popolnoma novo luč na dogajanja v Italiji v zadnjem času. Razprava zasluži, da se ob njej ustavimo.

Med zapiski najdemo poročilo Emila Smoleta o domačih slikarjih, v katerem obravnava Saksido, Pohlena, Birso, Dequela in Pečariča. Reprodukcijske prvih štirih tudi lepo krajsijo izdajo.

Vladimir Lovce piše o problemih glasbenega življenja v Istri, ki so res tako pereči, da je nujno, da se uredniči njegov poziv na polemiko o njih. Dolgan govori o Bena Zupančiča knjigi »Veter in cesta«, Marjan Breclj o Zlobčevem prevodu Leopardija, Andrej Budal izraža nekaj misli o prvi številki »Borov« in o delu Damira Feigla ob njegovi 75-letnici, Ujčič poroča o razstavi tržaškega »Art Cluba« v Ljubljani, Jelinčič pa o starih metodah nekaterih italijanskih ljubiteljev prirodnih lepote naše dežele, ki jih ne morejo pozabiti.

V uvodu beremo, da imajo »Bori« namen postati revija, ki bi torej izhajala redno, morda s spremenjenim imenom. Želimo jim pri tem od srca ves uspeh in še v bodoče tako kvaliteto in kvantitetno rast, kos so jo pokazali od prve do druge številke, pa bodo kmalu najbolj mladosten in hkrati najbolj krepak kulturni poganjek na Slovenskem. M. V.

Med novimi knjigami

G. V. Plehanov: Osnovni problemi marksizma. Ljubljana, Cankarjeva založba. 1954. XI — 171 str. 80.

Cankarjeva založba je letos izdala drugo pregledano in izpopolnjeno izdajo enega izmed najvažnejših del G. Plehanova »Osnovni problemi marksizma.« Delo smo dobili Slovenci v prevodu že pred dvajsetimi leti, ko ga je prevedel Boris Zihler. Vsa leta od prve izdaje ni na aktualnosti ničesar zgubilo, ker je polno odgovorov tudi na vprašanja, ki jih naprednemu človeku postavlja sodobni idejni boj. Zato bo knjiga pripomoček v boju proti drobnoburžoazni idejni zmehi in razkroju, kakor tudi proti poiskusu buržoazne reakcije, da bi s takimi ali drugačnimi sredstvi idejnega vplivanja zavrla razvoj socialistične zavesti in našim delovnem človeku.

Josip Murn: Zbrano delo, II. knjiga. Uredil in z opombami opremil Dušan Pirjevec. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani. Strani 529.

Klasje 33—34. France Koblar: Najnovjša slovenska drama. Naturalizem — simbolizem. Strani 347. Drame Funtka, Askerc, Detelje, Meška, Cankarja, Zupančiča, Kvedrove, Kristana, Fničgarja in Kraigherja priredil in z opombami opremil France Koblar. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani.

Aleksander Findlay: Kemija v službi človeštva. Prevredla Savo Lapajne in Miloš Pavlič. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani. 380 strani.

Alojz Gradnik: Harfa v vetru. Izbral in uredil Filip Kalan, lesoreze prispeval Riko Debenjak. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani. 292 strani.

Theun de Vries: Mačeha zemlja. Iz hollandščine prevedel Marjan Bregant. Izdala Državna založba Slovenije. Strani 480.

Med našimi prometniki in avtoprevozniki pri SLAVNIKU

Trikrat na dan je na koprski avtobusni postaji tako živo kot redkokje v naših mestih. Od šeste do osme ure pride in odide s koprške postaje na desetine avtobusov, isto se ponovi v prvih popoldanskih urah in isto sliko lahko opazujemo proti večeru. To je normalno, vsak dan. Dan za dnem redno ob isti uri in ob isti minuti prihajajo in odhajajo avtobusi s potniki in vse istrske vasi, v Sežano, Gorico, Divačo, Ljubljano, na Roko in drugam. V poletnih mesecih pa se avtobusna postaja tako razži, da ni večjega presledka od avtobusa do avtobusa. Računajmo samo po tem, da je Koper povezan z Ljubljano kar s štirimi rednimi programi, z Divačo pa menda s šestimi itd. Večino teh prog vzdržuje s svojimi najmodernejšimi avtobusi koprsko avtoprevoziško podjetje »Slovniki«.

Danes je tako, vendar pa je zgodovina podjetja precej zanimiva in

redne prometne zveze za prevoz ne samo priložnostnih potnikov, pač pa posebno še zaradi delavcev in uslužbencev, ki so morali vsak dan iz najrazdaljših krajev v službo v mesto. Podjetje je tem zahtevam ugodilo, kakor je bolje vedelo in moglo.

Poleg prevoza potnikov je podjetje začelo misliti na blagovni prevoz. Za to so prišli prav vojaški kamioni. Vse neuporabna vozila so v delavnicah usposobili za promet in jih izkoriščali v ta namen. Kolektiv postaja tako razži, da ni težko konkurirati z modernimi sredstvi. Tega se sami tudi zavedajo, zato pravijo, da bi radi zadostili vsem potrebam po prevozi. Njihova težnja je vsekakor dobra in upoštevanja vredna, vendar je v državi še mnogo potrebnih podjetij in vsem ne more naša skupnost ugoditi, vsaj takoj še ne.

Cim je bilo mogoče začeti načrt-

svojih sil, da je podjetje danes takšno, kakršno je. Vodstvo podjetja, ki je bilo mnogo let zaupano tov. Nusdorferju in kasneje tov. Dolherju, je prav tako prispevalo vse, kar je bilo v njegovi moči.

Če danes govorijo s katerikoli članom kolektiva, ti zanosno pripoveduje o svojem podjetju. Je sicer še nekaj takih, ki gledajo bolj na svoje koristi, kakor pa na komisti skupnosti oziroma podjetju in kolektivu. Vendar so to le izjeme.

In podjetje danes? Rekli smo, da je eno najbolj modernih v državi, torej je vse urejeno in zdaj lahko dela s polno paro in živi normalno življenje? Ne, ni tako. Pravijo, da kdor več ima, več bi rad imel. Deloma drži to za Slavnik. Tega jim pa ni jemati za zlo, ker s takimi težnjami začelo monopolizirati prometa, pač pa hočejo, da bi njihovo podjetje res bilo tako, da bi uspešno konkuriralo vsem podjetjem take vrste v državi. Vendar morajo računati, da ni težko konkurirati z modernimi sredstvi. Tega se sami tudi zavedajo, zato pravijo, da bi radi zadostili vsem potrebam po prevozi. Njihova težnja je vsekakor dobra in upoštevanja vredna, vendar je v državi še mnogo potrebnih podjetij in vsem ne more naša skupnost ugoditi, vsaj takoj še ne.

Pravijo, da je na vetu troje sort ljudi: dobri in slabi ter soferji. V kolikor imam s temi zadnjimi izkušnje, bi se kar strinjal s to razdelitvijo ljudi po kategorijah. Zakaj? Ni se težko prepričati. Ogledite si samo delo soferja in sprevidnika na avtobusni postaji, ko »kulturni« potniki vstopajo ali izstopajo iz avtobusa. Ta ima te zahteve, drugi spet drugače želje. Sprevidnik pa mora mirno vsakega poslušati in vsakemu ugoditi. Koliko »kulturnih« intervencij doživi vsak dan! In pomislite, da ima tako življenje dan za dnem, v petek in svetek. Marsikdo zameri soferjem, da zaslužijo več kot ostali delavci. Rečem samo to, da jim iz vsega srca priročim večji zaslužek za njihovo pomelnešno potovanje iz Kopra do Beograda, Skoplja, Maribora, Reke itd. Po več noči sploh ti ljudje ne spijo samo zato, da bi prevozili čimveč tovora in tako zadovoljili potrebam naše industrije. Če je kje na mestu nagajanje po učinku dela, je na mestu tu, posebno zdaj, ko nam še primanjkuje prevoznih sredstev.

Po šč za nekaj drugega so soferji posebne sorte ljudi. Ni jih bolj kolektalnih in ustrežljivih, kot prav oni, ker se sami prav dobro zavedajo, kaj pomeni cesta in potovanje. Tako so vsaj soferji pri Slavniku.

Delovni kolektiv podjetja pa misli na nove izboljšave. V delavnicah so preračunali, da gredo popravila prepočasno od rok. Izmislili so si nov

neje gospodariti, je podjetje začelo misliti na rentabilnejša prevozna sredstva. Vojaski kamioni so bili za podjetje veliko breme, ker so trošili preveč goriva. Podjetje je stremelo za tem, da svoj park obnovi in dejansko modernizira. Uspešno mu je nabaviti nekaj sicer že zastarelih avtobusov in nekaj kamionov, da je tako zadostilo naraščajočim potrebam. Pozneje je podjetje lahko nabavilo tudi nekaj novih avtobusov in začelo izločati vse zastarele in adaptirane.

Podjetje je vse do leta 1950 bilo le nekakšen privesek odseka za promet IOLO. Kmalu se je pokazala potreba po razdelitvi podjetja v koprsko in nekaj govornimo šele, ko je prišla v Koper skupina ljudi iz Ajdovščine od podjetja PAP s tovarštem Nusdorferjem na čelu. Ti so v Koprč dobili nekaj kamionov, toda le dva sta bila uporabna. S tema dvema so tudi zastavili prog Koper—Buzet in Koper—Motovun. Kakšni so bili ti avtobusi na teh progah, lahko vidite na sliki, ki jo objavljamo. Vendar je bil to začetek.

Kamionov je bilo več, a so bili pokvarjeni. Potreba po prevozu so bile velike. Mislijo je bil prebivalci na delavnici, ki bi lahko usposobila za promet vsa defektna vozila. Tako delavnici, ki je skrbela tudi za popravila vseh ostalih motornih vozil, so uredili v Izoli v delavnicah tovarne ex-Ampela.

Ceprav v Istri ni hude zime, je tudi tu burja kaj nevšerna za pok. Na podjetju so začeli misliti, kako bi njihov avtobusni park modernizirali. Še danes se spominjamo takojmenovanih »kasonov«, ki so bili plod domače iznajdljivosti, si takimi vozili je bilo mogoče postaviti nekaj novih prog. Toda ljudje so postali zahtevnejši. Medtem ko pod Italijo ni nihče niti sanjal o avtobusnih progah, so zdaj začeli zahtevati take prometne zveze skoraj po vseh istrskih vaseh. Tudi na razširajoče koprsko središče je zapostavljalo več delovne sile z našega podeželja. Treba je bilo misliti na

Tu se začenja prava zgodovina podjetja. Postalo je samostojno in se je laže posvetilo reševanju prometa v okraju. Podjetje je s pomočjo OLO prišlo do novih modernih vozil, vzpostavilo je nove proge, opustilo nekatere prejšnje. Vsa razpoložljiva sredstva je podjetje dalo za modernizacijo prometa. Istočasno pa je v novih, modernih opremljenih delavnicah sprejemalo v popravilo vedno več vozil.

Stare »kason« začenjajo polagoma zamenjavati moderni avtobusi, stare kamione pa novi Mercedesi. V zadnjih nekaj letih je podjetje popolnoma prenovilo svoj avtopark, poleg tega pa je istočasno nabavilo več takih novih avtobusov in kamionov, ki so za vse prilike najbolj rentabilni. Posebno pozornost potnikov so vzbuđili lansko leto najnovejši avtobusi znamke Mercedes.

Pri vsem tem je zanimivo, da je v nekaj letih podjetje napravilo ne samo korak naprej, pač pa je postalo takorekó iz nič eno najbolj modernih in najbolj opremljenih avtoprevoziških podjetij v državi. Zasluga gre predvsem razumevanju ljudske oblasti za potrebe prometa, nemajhen delež pri tem pa nosi delovni kolektiv, ki je vložil precej

način dela — po tekočem traku. Odslej boš lahko pri Slavniku točno izračunal, kdaj bo vozilo, ki si ga dal popraviti, gotovo. Tej zamisli so se sicer nekateri upirali, ker so računali, da ne bodo mogli več kakšno uro prestepariti; nekateri so poskušali celo ta nov proces zavreči. Vendar so morali tudi ti kloniti pred kolektivom.

Prostori za podjetje v Semedeli so postali že premajhni. Vodstvo je že začelo misliti na nove prostore. Predlog za investicije v prihodnjem letu predvideva gradnjo nove garaže, ki bi lahko sprejela vozila vseh prevoznih podjetij v okraju in še prehodna vozila. To vprašanje je sicer najbolj boleče za vozila Interevropske, ki so izpostavljena vsem vremenskim neprilicam.

Radi bi pa še to in ono. V predlogu so predvideli nabavo novih avtobusov, novih kamionov, novih strojev za delavnice in še to in ono. Del njihovih načrtov je vsekakor vreden upoštevanja in po-moti.

M. S.

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

ko smo se zbirali v Brači

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

Izjere pri Vojskem nad Idrijo

RUPNIK VINKO:

O NAŠI MLADINI, KI NI ZDRAVA

(Nadaljevanje)

Bolehni otroci so otroci rahlega zdravja, nagnjeni k raznim boleznim in se po bolezni težko opomorejo. To so slabokrvna, nezadostno hranjena deca, jetični otroci, otroci s kostno boleznijo itd. Ta vrsta defektne mladine bi bila v osnovni šoli drugim otrokom nevarna, zato gredo v okrevališča in v gozdne šole.

Duševno ali živčno neuravnovešeni otroci ne reagirajo pravilno na zunanje dražljaje, bolehalo na preveliki razdražljivosti ter so preveč občutljivi. Na drugi strani nimajo zaupanja v sebe, iznišljajo si razne bolezni, povsod jih je strah, v življenju se ne znajdejo itd. Zanje so potrebne posebne klinike in medicinsko-pedagoške ustanove, kjer se ob istočasnem zdravljenju tudi šolajo in vzgajajo.

Vzgojno zanemarjeni otroci so tisti, ki morajo živeti v takem življenjskem okolju, ki neprimerno vpliva na njihov duševni in telesni razvoj. To so otroci brez staršev, otroci z enim roditeljem, otroci staršev — pijancev, otroci družin, v katerih so družinska nesoglasja itd. Vsi taki otroci spadajo v tako imenovano vzgajališča.

Defekti so prirojeni ali kasneje pridobljeni. Zato moramo ugotoviti, da jih je veliko več pridobljenih, kot pa prirojenih. Nepoučenost ljudstva o ravnanju z bolnim otrokom, slabe življenjske, stanovanjske in družinske razmere, nekatere slabe navade oz. razvade povzročajo pri naši mladini napake in defektnosti.

Oglejmo si v glavnem razne vzroke naše nezdrave mladine! Prirojene slepote je malo. Povzroča jo večinoma nepravilni razvoj otroka v času nosečnosti. Vzrokov pozneje pridobljene slepote je več: črne koke, zanemarjene oči, zastrupitve oči pri porodu; bacili strašne bolezni trahoma, egiptovske očesne bolezni, ki so jo Napoleonove vojске prinesle k nam iz Egipta. Trahom, ki povzroča celo slepoto, je tako nalezljiva bolezen, da je treba vsak primer takoj javiti oblasti. Pred njim se varujemo zlasti s čistočo. Nadaljnji vzroki po-

vadno pravijo, da je otrok imel veliko vročino, po njej pa je ostal gluhi. Ko bi naše matere, ki vse preveč radi zaupajo govorici, da je pri otroku vročina itak vedno višja kot pri odraslem, poklicala zdravnika, bi imele pozneje manj skrbi za bodočnost svojega otroka. Padci in udarci na uho navedno povzročijo uničenje bobniča. Včasih si otroci sami preluknjajo bobnič

Gojenci zavoda za sluh mladino v Portorožu pri slušni vzgoji

s predmeti, ki si jih vtikajo v ušesa. Nevarnost izgube sluha so tudi močno gnili zobje, ker povzročajo s tem gnitje tudi v grlu, ustih in nosu. Kadar teče otroku ali odraslemu iz ušes, je treba takoj k zdravniku. Prav tako je treba pri vseh otroških boleznih zdravniškega posega, ker so te več ali manj v zvezi z ušesnim vnetjem.

O duševno zaostalih bomo s pogovori nekaj besedi več. Na normalni duševni razvoj otroka slabo vplivajo: organska slabost staršev, tuberkuloza matere, sifilis, krvno sorodstvo staršev, alkoholizem, razne nalezljive bolezni v ranem detinstvu ter nepravilno delovanje žlez. Pod organsko slabost staršev smramo prirojeno slabost njihove plodnosti. Bolezni, zlasti infekcijske, slaba prehrana ter česti porodi in splavi slabijo mater. Včasih je vzrok zaostalosti pri otroku tudi starost staršev, ki so ali premladi ali preostari. Jetična mati ima vsled bolezni oslabil organizem, zato je tudi detetova odporna moč majhna. Navadno podleže infekcijski bolezni, če pa ostane živo, zaostaja v razvoju. Težke posledice za potomstvo ima sifilis, ki povzroča ali neplodnost ali splave, večkrat tudi predčasen porod. Zivorojeno dete ne kaže v začetku nobenih znakov te strašne bolezni. Znaki se pokažejo pozneje v zaostajanju duševnega in telesnega razvoja z živčno slabostjo (neurastenijo), orevliko ali premajhno glavo, zajčjo skrbno, nesimetrično lobanjo itd.

Eden izmed vzrokov duševne zaostalosti je lahko tudi krvno sorodstvo staršev, ako so le-ti telesno ali duševno defektni, ker se nasledovne lastnosti staršev in prednikov pri detetu potencirajo.

Najnevarnejši čimtelj bolezenskega nasledstva je alkohol. Alkohol vpliva zlasti na živčni sistem, nove bolezni posledice pa, ki so se pojavile pod njegovim vplivom, podeljuje otroci. Nagnjenje k alkoholizmu se prenaša na potomstvo ter povzroča postopno degeneracijo in izumiranje pokolenja. Prva generacija alkoholikarja ima že znane oznake navadnega pijanstva. Pojavi se slabljenje inteligence, nestalnost značaja, večja ali manjša neresnost čustvenega življenja in kronične bolezni. Drugi rod je že predčasno nagnjen k pitju alkoholnih pijač. Tak otrok rad pije že v ranem detinstvu. Skoraj vsi so duševno nenormalni. Pozneje se pojavijo znaki akutnega alkoholizma z duševnimi nenormalnostmi (pijanjska blaznost itd.) Porodnice tretje generacije alkoholikarjev imajo organizem v osnovi porušen. Posledica so: bažjastniki (epileptičarji) ter duševno zaostali do idiotov. V četrti generaciji alkoholikarjev nastopa neplodnost.

Duševno zaostalost povzročajo tudi nalezljive bolezni v detinstvu, kot na pr. težka gripa, vnetja možganskih mren, trebušni in pegasti tifus itd.

Ustanavljanje logopedskih šol, t. j. šol za odpravo govornih hrib ali nedostakov, nam dokazuje veliko število mladine z govornimi hribami: jecljanje, bebljanje, noslanje, sesljanje itd. To so navadno posledice strahu, nemirnega družinskega življenja, raznih bolezni in tudi posnemanja. Največ govornih hrib povzame dete v času učenja govora; govorne hibe se zelo rade širijo v prvih razredih osnovne šole. Tudi ako starši silijo otroka premalu k govoru, ko mu mišice za to še niso sposobne, večkrat povzročijo s tem jecljanje.

Živčna in duševna neuravnovešenost je posledica težkih prestalih bolezni, duševnih pretresov, družinskih sporov. Ta neuravnovešenost se tudi rada podeduje.

(Konec prihodnjič)

Koliko naj otroci spijo

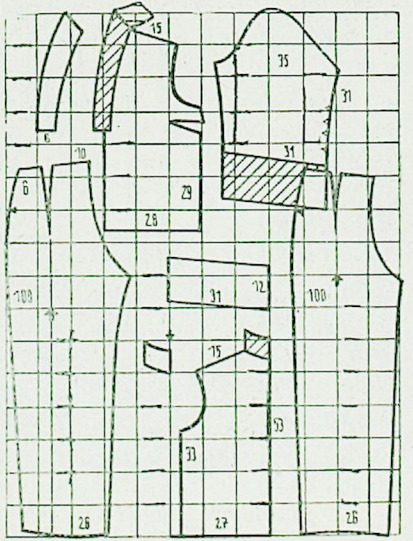
Dober spanec je za otroka skoraj prav tako važen kakor pravilna prehrana. Matere pogosto ne vedo, koliko naj spi otrok in ga včasih po nepotrebnem priganjajo, da spi več kot je potrebno ali pa ga prikrajšajo za potrebno spanje. Treba je pripomniti, da so pri otrocih v potrebi po spanju individualne razlike. Dojenčki v prvih šestih mesecih življenja prespijo okoli 22 do 24 ur dnevno. Ti otroci še ne razlikujejo dneva od noči, njihov spanec prekinjajo le kratki presledki budnosti v času dojenja, previjanja ali kopanja.

Do dovršenega drugega leta pustimo otroka, naj spi, kolikor hoče. Če je otrok čist, sit in zdrav, bo spal tako dolgo, kolikor mu bo potrebno. Pri starejšem otroku pa je treba spanje že kontrolirati. Kajti pod vplivom dnevnih razburjenj utegne tak otrok tudi manj spati, kot je potrebno za odmor njegovega organizma. Otrok od 2. do 6. leta naj spi 12 ur ponoči. Pri teh otrocih bo postajalo popoldansko spanje vedno krajše. Otroke damo v posteljo vedno ob istem času, to je, okoli šeste ali sedme ure zvečer ter jih pustimo spati do šeste oziroma sedme ure zjutraj.

Med šestim in devetim letom bo zadovoljstvo, če bo spal otrok ponoči enajst ur. Smemo mu že dovoliti, da gre spat eno uro pozneje in da vstane ob navadnem času. Približno z dvanaajstim letom preideмо na deseturno spanje. Popoldansko spanje po kosilu si otroci sami postopoma skrajšajo. Če predšolski otrok ne želi spati po kosilu, naj vsaj nekaj časa miruje, ker mu je še potreben krajši dnevni odmor. Ne smemo pa dopustiti, da bi dnevno spanje trajalo pre dolgo in vplivalo na nočno spanje, ki je le važnejše.

Ne zadostuje pa, če starši samo vedo, koliko naj otrok spi, temveč morajo otroku tudi omogočiti do-

Kroj pižame, ki ga prinašamo, je kot navadno v centimetrih, kvadrati so en kvadratni decimeter. Blago naj bo pralno, platno ali popelino, lahko tudi svila. Lepo boste lahko šivale iz črtastega blaga.

Važnost sladkorja v naši prehrani

Ljudje se navadno niti ne zavedajo, kako važen je v naši prehrani sladkor. Posebno nekatere gospodinje zelo štedijo s sladkorjem in so prepričane, da je ta štednja na pravem mestu.

Toda sladkor zelo dobro vpliva na otroke, na bolnika, rekonvalescenta in na stare ljudi. Sladkor tudi ni sorazmerno drago živilo, ker moramo upoštevati, da naše telo porabi prav ves sladkor, ki ga zaužijemo, tako da skoraj ni odpadkov. Sladkor v našem telesu izgoreva.

Za šolske otroke, ki so sicer zdravi, toda slabotni, je sladkor posebno potreben in lahko jim ga dajemo tudi večje količine. Znano je, da imajo otroci zelo radi sladkarije in tudi to nam dokazuje, da sladkor rabijo in da ga lahko konsumirajo večje količine kot odrasli.

Če bomo oslabelemu otroku da-

jali večje količine sladkorja, bomo kmalu opazili, da se je otrok popravi. Prav tako je pri slabotnih ljudeh in pri bolnikih, pa tudi pri starejših, ki ne marajo veliko za jed, bomo opazili, da jim sladke stvari prav teknejo.

Sladkor nam je v veliko pomoč v bolnikovi prehrani in skoraj pri vseh boleznih lahko damo bolniku sladkor. Izjema so le bolniki, ki imajo sladkorno bolezen. Njim ne smemo dajati sladkorja, niti jedi, v katerih je sladkor.

Povedali vam bomo pripraven način, kako boste dajali slabotnim otrokom sladkor v večjih količinah. Zjutraj mu lahko daste v kavo ali mleko eno ali dve žlički sladkorja več, kot je bil navajen. Ob 10. uri damo otroku, ki se mora popraviti, sadni sok ali naribano jabolko z mnogo sladkorja (3—4 žličko). Če otrok ne prenese tako sladkega okusa, nakapamo v sadni sok nekaj kapljic limoninega soka. Po kosilu lahko damo sladko močnato jed. Tudi za popoldansko malico lahko damo sadje s sladkorjem in kruh z maslom.

V zelo kratkem času se bo otrok privadil na tako količino sladkorja in ga bo dobro prebavljalo. Ko se bo otrok popravil, lahko preidemo zopet na normalno dozo. Previdni pa moramo biti s sladkorjem pri otrocih, ki so nagnjeni k prelivom, kajti sladkor je dobro odvajalno sredstvo.

Če imajo otroci visoko vročino, zelo neradi jedo. Toda nekaj vendar morajo zaužiti, sicer bodo preveč oslabei. Tu nam pride zelo prav sladkor. Otroku lahko damo pogosto kako pijačo in naj bo to mleko, čaj ali sadni sok, vedno naj bo dobro zasladeno. Tako bo otrok vendar dobil nekaj koristne hrane in organizem ne bo preveč trpel. Če se bolniku upira sladka pijača, jo okisamo z limono.

Sladkor lahko dajemo nekaterim bolnikom ali slabotnim ljudem v obliki kure. Količino uravnava po starostni dobi in po stopnji oslabelosti. O tem pa je dobro, da se pogovorimo z zdravnikom.

Naša kuhinja

Ribe

KUHANE RIBE Z JAJCNO OMAKO. Ribe očistimo in skuhamo v vodi, kateri smo pridale nekaj soli, peteršilja, zelene, čebule in po okusu še drugih dišav. Polozimo jih na krožnik in polijemo z omako, ki smo jo tako pripravili: 5 dkg masla raztopimo, v njem zarumenimo eno žlico moke, pridenemo osminko litra vode, v kateri so se kuhale ribe. Odstavimo kozico od ognja in jo postavimo na mrzel prostor. Medtem dobro vmešamo dva rumenjaka, pridamo ohlajeno praženje z ribjo juho, dodamo tri žlice olja, soli in popra ter vse skupaj dobro premešamo. Po okusu dodamo še sok ene limone ali malo kisa.

RIBJA OBARA. Na olju zarumenimo nekoliko drobno sesekljane peteršilja, čebule in drugih dišav, dodamo po okusu ribanega kruha, en zrel paradiznik ali nekoliko mezge in vse to zalijemo z vodo, v kateri smo že prej skuhal ribo. Osolimo po okusu, dodamo na koščke razrezano kuhano ribo, iz katere smo odstranili vse kosti. Pustimo da še počasi vse pol ure.

RIBJA JUHA. Ribjo juho lahko napravimo iz glav, plavuti in repa rib, lahko pa tudi porabimo celo ribo, razrezano na koščke. Na olju zarumenimo peteršilj, čebulo, korenček in po okusu druge dišave, dodamo ribo in pustimo, da še ta nekoliko zarumeni. Nato potresemo z žličko moke in zalijemo s krompom. Osolimo, pridamo nekoliko mezge ali en svež paradiznik in pustimo, da vre. Kasneje precedimo in zakuhamo vanjo riž.

PECENE RIBE. Dno kozice pokrijemo z oljem, nato natresemo vanjo za prst debele plast kruhovih drobtin in sesekljane peteršilja. Vrh tega položimo ribo, kateri smo odstranile vse kosti in jo pokrijemo z enako plastjo drobtin in peteršilja. Spečemo v pečici.

NADEVANE RIBE. Ribe očistimo in odstranimo vse kosti (pri tem pazimo, da jih preveč ne razkosamo). Posebej priporočamo nadev: na olju zarumenimo nekaj sesekljane čebule, malo peteršilja in nekoliko zamrznega mesa (laksnega ali). Dodamo eno celo jajce in po okusu drobtin, namočenih v mleku. Napolnimo ribo in jo omočamo z nitko. Cvremo jo v vročem olju. Kasneje dodamo košček masla in ko to zarumeni, polijemo ribo s kozarcem belega vina.

Dva modela lepih jesenskih oblek iz volnenega blaga. Dvodelné obleke so še vedno zelo priljubljene

Posteljica naj ima trdo žimnico, odeja pa naj ne bo pretežka.

Ze od rojstva morajo privajati starši otroka na red pri spanju, kar bo pozneje prešlo v navado prav tako kakor redno uživanje posameznih obrokov hrane, obiskovanja šole in drugo. Posebno pri starejših otrocih je treba paziti, da odhajajo spat vedno ob istem času.

Nekateri otroci želijo imeti pri sebi v postelji priljubljene igrače in z njimi spati. Tega jim ni treba braniti, ker jim more škodovati.

PRAKTIČNI NASVETI

Malokatera žena ve, da je peteršilj izborno sredstvo za nego kože. Zvečer položimo pest peteršilja v mrzlo vodo, zjutraj pa si v njej umijemo obraz in vrat. Prav kmalu bomo opazili, da je postala naša polt mehkejša, bolj čista in prožna.

Potemneli jedilni pribor najlepše očistimo s surovim, prerezanim krompirjem.

Lesno ogelje v likalniku bolje gorí, če ga potresemo s soljo.

Če so jajca sveža, se prepričamo tako, da jih osvetlimo. Sveže jajce je čisto in prozorno, staro in izsušeno pa temnelisato. Če pa damo jajca v vodo, plavajo stara na vrhu, sveža pa se potopijo.

Skarje zelo enostavno nabrusimo, če z rezili potegnemo po vratu steklenice.

znejše oslepelosti so še razna vnetja oči in živca ter razne nesreče, posebno z razstrelivi. Če se človek igra, večinoma so to otroci, s tako nevarno igračo, se večkrat zgodi, da šine smodnik v zrak in v oči. Obles, šole in družba naj bi se vedno opozarjali starše, da se njihovi otroci ne bi igrali z eksplozivom.

Vzroki gluhoti so različni; prirojene je malo. Pogosta je v zakonih, kjer so starši v krvnem sorodstvu; nekaj tudi v zakonih, kjer je eden od staršev gluhi; dalje otroci alkoholikov in luetikov (bolniki s sifilidom). Pridobljeno gluhoti povzročajo vročinske bolezni, kot na pr. škrlatinika, ošpice in davica, pri katerih pride skoro vedno do vnetja notranjega ušesa; meningitis (vnetje možganskih mren), razna vnetja v ušesih, padci in udarci na uho ter včasih tudi močno gnili zobje. Največji povzročitelj gluhoti je danes meningitis. V veliko primerih starši ne vedo povedati o vzroku gluhoti svojega otroka. Na-

Kako je jež dobil stavo z zajcem

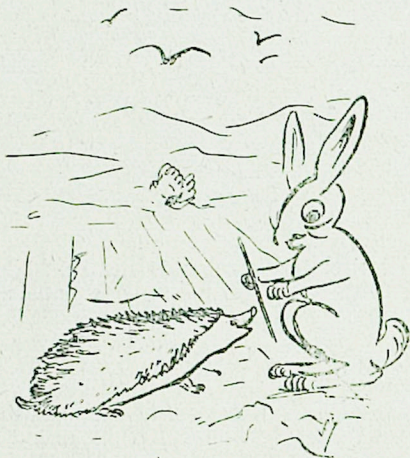
(Češka pravljica)

Jež je danes vstal nekoliko bolj zgodaj, in sicer zato, da bi se nekoliko izprehodil in pogledal, kako uspeva na polju njegova repa in če mu je ni razposajeni zajec ponoči objedel. Obkel je stare zašite hlače, v žep pa je vtaknil pipico. Nedaleč od zoranega polja je srečal svojega soseda zajca. Uglajen in olupčen je korakal zajec ponosno, kakor bi bil ves svet njegov.

»Dobro jutro,« je pozdravil jež, ko je videl tako »gospodskega« zajca in vlijudno je snel z glave čepico. »Ta mi gotovo ne bo objedel repe,« si je mislil.

Toda zajec ni odzdravil. Napihnil se je, zavihal nos in rekel posmehljivo: »Kam pa tako zgodaj?«

»Na izprehod,« je odgovoril jež.

»Ha, ha, na izprehod,« se je ošabnež zasmejal. »Bilo bi bolje, če bi svoje krive nožice uporabil za kaj boljšega!«

S tem je ježa razhudil, da je dejal užaljeno:

»Ali misliš, da zmoraš s svojimi naglimi nogami več kot jaz s svojimi krivimi? Samo naj te kdaj ujame, pa boš obžaloval!«

»Ti me boš ujel!« se je smejal zajec, »ušel ti bom, če bo treba tudi zadensko.«

»Če se le ne boš zmotil,« je odgovoril jež, ki se je razjezil.

»Tepec,« je rekel zajec, »ti da bi me dohitel?«

»Da, da, morda bi te še prehitel,« je uporno trdil razsrdjeni jež.

»To bi pa rad videl,« je odpihnil zajec.

»Pa poizkusiva,« se je jezil jež, »teciiva za stavo! Staviva, da bom prej na cilju kot ti!«

»Ha, ha, ha, od smeha se bom zadušil!« je vzkliznil zajec in se razlhihtal, da se je zgrabil za trebušek.

Jež je stal tiho in mrko.

»Kakšna bo stava?« je vprašal zajec, ko se je nekoliko umiril.

»Če boš dobil, ti dam srebrni tolar,« je rekel jež.

»Če pa dobiš ti, ti bom dal iz svoje zaloge steklenico najboljšega vina.«

Zajec se je zopet zasmejal na vse pretege. »Torej udariva in lahko takoj začnemo,« je dodal.

»Saj ni tako nujno,« je menil jež. »Jaz sem lačen, prej bi hotel zajtrkovati. Čez kratke pol ure se bom vrnil.«

»Torej dobro,« je soglašal zajec. »Našla se bova zopet tu in od tod bova začela tekovati. Tam na drugi strani, pri tistem grmu bo najin cilj.«

Svigač s pačico je zajec ponosno odhajal.

»Le čakaj, ti naduti gizdalini,« mu je grozil jež, »ti bom že posvetil! Ta vrag je iz tatinskega plemena, objeda tuje pridelke, pa se tako napluje! Le počakaj, za tvojo ošabnost te bom že kaznoval!« Nato je zbežal k svoji duplini.

»Slišiš, stara, takoj se obleci, da boš šla z menoj na polje,« je ukazal svoji ženi. »Z zajcem sem stavil, da ga bom v teku prehitel, k čemur mi boš morala pomagati.«

»Ali si znorel?« se je začudila ježevka in sklenila roke.

»Molči, žena, to je moja stvar. Obleci se in molči!«

Hočeš ali nočeš, ježevka ga je morala ubogati in iti.

Ko sta prišla na določeni kraj, je jež rekel svoji ženi: »Tu, na tem polju bo tekma. Tu za tem grmom, pri tem kamenu je najin cilj. Od drugega konca polja bova stekla vsak po eni brazdi. Ti boš legla sem za ta kamen, in ko bo zajec priletel, boš vstala in zakričala: »Sem že tu!«

Žena ni več ugovarjala in je ubogljivo sedla za kamen. Jež je odhitel na drugo stran polja, kjer je nanj že čakal zajec. Stopila sta vsak v svojo brazdo. Zajec je zaklical: »Ena, dve, tri!« in je zletel naprej kot veter. Jež pa je napravil komaj tri korake, počepnil, se skril nizko k tlom, da ne bi molel iznad brazde in tiho sedel.

Ko je zajec prispel h grmu v polnem diru, je ježevka poskočila in vzkliznila: »Sem že tu!«

Zajec je od začudenja osupnil. Mnenja je bil, da je bil res sam jež, ker mu je bila njegova žena tako zelo podobna. Ko se je od začudenja nekoliko zavedel, je zaklical ogorčeno: »Ne, ne, v tem nekaj tiči, beživa še enkrat.« In zopet je letel kakor veter.

»Sem že tu!« je kričal jež, ko se je zajec prignal nazaj.

Zajec od jeze ni vedel, kaj bi storil.

»Iznova, iznova, še enkrat! To ni mogoče!« je kričal zajec vse iz sebe.

»Zaradi mene,« je odgovoril jež, »meni je vseeno, če je treba stokrat, če se ti hoče.«

Tako je tekel zajec trinsedem-

desetkrat, in vsakokrat ko je priteklo do konca, sta zakričala jež ali pa ježevka: »Sem že tu!«

Toda ko je letel štiriinsedemdeset, ni več priteklo do konca. Sredi polja se je zvalil po tleh, zatrepetal z nožicami in je bil v trenutku mrtev.

Jež ga je hitel obujati z vinom, ježevka z vodo. Ker pa je bilo vse brezuspešno, sta zgrabili steklenico z vinom in tolar ter zbežala veselo domov.

»Bolj kruto je kaznovan kot sem si želel, toda ošabnost je predhodnica padca,« je filozofiral jež pri čaši vina. »Naj se le noben poskoč ne posmehuje pohabljenču, naj gospodič nikdar ne ponižuje preprostega človeka, naj se ne baha z nogami, kdor nima pameti, naj zajec nikdar ne igra junaka. Glavno pa je, da ježa nihče ne draži.«

Marijan Breclj:

Jesenska pesmica

K nam prišla jesen je v goste
vsa nevoljna, pusta, siva;
vse rujave so že hoste,
dež zemljo vsak dan umiva.

Burja včasih ponagaja:
za rumenim listjem leta,
cestar vse zaman pometja,
ni miru nikjer ne kraja.

Včasih se meglja privleče,
vse zapre v svoje niti;
vsi vrhovi so prikriti,
dokler belih halj ne sleče.

Pa se le spozabi včasih
svetlo sonce in prisije,
osvetljuje domačije
in igra se v svojih krasih.

A že jutri bo spet burja,
dež in hladno kakor včeraj
in še bodo kakor zmeraj
tem sledila zla neurja.

Pótlej pa lepó počasi,
ko bo listov prazno drevje
in ko suho bo vejevje,
bodo prišli zimski časi.

Ej, to bo veselo v vasi!...
Sneg in drsanje s sanmi,
mož sneženi in okras,
ribniki ledeni vsi.

Tákrat bo vseprek veselo:
staro, mlado in pa mi,
ki se v šolo nam mudí,
kot jeseni v deželo.

REŠITE KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO: 1) Krapina, 8) utrinek, 9) epoha, 10) rosa, 12) ad, 13) ost, 14) kje, 15) vi, 16) on, 17) ena, 19) ili, 21) carinik.

NAVPIČNO: 1) Kumrovec, 2) rt, 3) arest, 4) pipa, 5) ino, 6) nehaj, 7) akademik, 11) osina, 14) knin, 18) ar, 20) li.

Toda prav v tistih predelih, kjer je uboštvo največje, ni praktično nič. Na vsak način bi morala skupnost poskrbeti, da bi tudi ti ljudje prišli do večjega kosa kruha.

Slovenski del Istre je čisto majhen košček na severu in severozapadu in se konča pri Dragonji. Vsa Koprščina spada v slovenski del. Meja Dragonja je pa neznaten poteček, ki bi ga v poletnem času skoro polž preskočil, ob velikih nalivih pa narase do veleloka in poplavi velik del sečoveljske ravnine in naredi veliko škodo na rodovitnih poljih in nižinskih vinogradih. Južno od Dragonje se začneja hrvaška Istra.

Nekdanja Avstrija se je za Istro zelo malo brigala. Zgradila je ozkotirno vijugasto železniško progo od Trsta do Poreča. Človek, ki je šel po bližnjicah peš, je prej prišel kot z vlakom. Ko sem kot deček videl prvič to železnico in se tudi peljal z njo, se mi je zdela silno ljubka in kar mikalo me je, da bi ukradel kako lokomotivico z nekaj vagoni in nesel domov. No, pozneje je Italija še to odnesla. Tako so ostali prav ti najvažnejši kraji Istre brez železnice, ki bi zelo koristila, če bi jo imeli. Najbrž ne bo dolgo, ko bo naša država zgradila in jo povežala s to edino, ki je zdaj in ki veže južno železnico (Ljubljana — Trst) pri Divači s Puljem ob južnem koncu Istre. Morda bi Avstrija niti te železnice ne bila zgradila, če bi ne imela v Pulju najvažnejše baze za svojo vojno mornarico. Tudi cesto, ki se odcepi od državne meje pri Senožečah in gre potem skozi Divačo, Kozino, Pazin do Pulja, je zgradila iz istega vzroka.

Čudna je pot istrske železnice — kakor da se namenoma izogiba najvažnejših krajev. S Kozine, kjer je nekaka prelomnica, zavije proti jugo-vzhodu in nadaljuje to smer malodane do vzhodja Učke. Pri Lupoglavu zavije nenadoma nazaj in jo maha skoro v ravni črti proti jugozapadu do Pazina. Tam blizu šele krene na jug proti Pulju. Dva »odrastka« ima ta železnica. Prvi, starejši, se odcepi v Kanfanaru in gre do Rovinja ob morju; drugi, najnovejši, ki ga je današnja Jugoslavija zgradila nedavno, se pa odcepi pri

SAMOTNI BOR

Z vlakom sem se vračal domov. Stal sem ob oknu in opazoval mrko, zame tako lepo istrsko pokrajino. To svojevrstno lepoto je večala divje razigrana sproščenost burje in ponosno kljubovanje kraških borov, ki so se v svojih vrhovih kar izživalno majali in tiho režali onemogli jezi silovite burje ter se pri tem s koreninami krčevito oklepali skalnatega drobovja istrske zemlje.

Tam med postajama Rakitovec in Zazid mi je železniški presek za nekaj časa zastrl pogled na slikovitost pokrajine. Skala, živa, trda skala. V teh skalah, v katerih nisem mogel opaziti niti prgišča zem-

lje, v teh skalah je rasel, širil se in bohotil temno-zeleni mladi bor. Zazdelo se mi je, kakor da me je tiho in boječe pobožal s svojimi ščetinastimi prsti in me molče pozdravil. To njegovo božanje, ta njegov tihi pozdrav me je kar osupnil. Kako neki živi in uspeva v tem mrzlem, sivem brezživljenjskem skalovju?

Drobno zrnce, ki je mogoče nekoč padlo kakšni ptici iz kljuna, drobno zrnce je bilo začutilo nekoč zanesla burja v to zavetje, to drobno zrnce je bilo začutilo nekoč v sebi diš prebujajočega se življenja. Polagoma se je prebujalo in zahotelo živeti, živeti in rasti. Tiho, skoro neopazeno se je leto za letom z žilavo vztrajnostjo zajedalo v najmanjše razpoke in iz teh razpok srkalo moč, srkalo življenje. S svojimi vedno močnejšimi koreninami se je kakor polip vsesalo, se zagrizlo in se oklenilo skalovja ter iz njega istiskalo hrano in življenje. Uspelo je, prodrlo je do živih zemeljskih sokov.

Tihi, samotni bor, pozdravljen! Tudi jaz te bom odslej vsakokrat z očmi pobožal in z ljubeznijo pozdravil. Ti, tihi bor, ti si simbol žilave vztrajnosti našega istrskega kmeta, našega istrskega delavca.

Ponosni bor, pozdravljen!

—jaz—

Opica in rakovica

Opica se je sprehajala z rakovico. In je našla opica dateljnovu koščico, rakovica pa rižev cmok. »Zamenjavaj!« je rekla opica, vzela cmok in ga do zadnje drobtinice pojedla. Rakovica je vsadila koščico pred hišo, zraslo je drevo in obrodilo velik tovor dateljnjev, Rakovica je ležala pod drevesom, nanj ni mogla. Tedaj je splezala nanj opica in začela obirati zrele datelje. Rakovica jo je prosila, naj se njej vrže. In je metala vanjo opica nezrele in jo tako nesrečno zadela, da jo je ubila. Rakovica je imela tri prijatelje: jajce, čebelo in

možnar. Sklenili so se maščevati zlobni opici. Povabili so opico na dom. Opica ni nič hudega slutila in je prišla na obisk.

Čim se je usedla k ognjišču, se je razletelo jajce, ki se je bilo skrilo v vročem pepelu in jo opeklo po rokah in nogah.

Tuleč je skočila opica v vedro, da bi se ohladila z vodo opeklino. Toda v vedru je bila čebela in jo je pičila z dolgim, pekočim želom.

Opica je pobegnila iz hiše. Ko je stopila čez prag, je padel nanjo težak možnar, ki jo je čakal na strehi, in jo je ubil.

Jajce, čebela in možnar pa so odšli pod drevo, kjer je še vedno ležala rakovica, in so jo oživili.

PALKO DO LINEC:

Dve uganki

1.

Mati pet ima sinov,
drobni so, a čvrsti.
Ti pomagajo pri delu,
imenujejo se ...
(prsti)

2.

Črn je kakor noč,
kmetu je v pomoč.
Najde slep tvoj vrt —
pravijo mu ...
(krt)

FRANČE MAGAJNA:

SLIKE IZ STARE ISTRE

Marsikdo misli, da je vsa Istra zasajena s trtami, ojkami, smokvami in breskvami. Na žalost pa ni tako. Skoro štiri petine je puste in revne, kjer ljudje samo životarijo in so ubožnejši kot kjerkoli po Sloveniji. Kadar pridejo ti ljudje v severozapadni predel, to je v Koprščino z Izolo in Piranom, potem v Bujsčino in dol do Novega grada, pravijo: »Tu je raj: tu je Amerika!« Istra ima pustinske kraje, ki niso za drugo kot za pašnjo ovčjih tropov. Mnogo je je hribovite in zato neprimerne za poljedelstvo. Navzlic temu ni ravno bogata z gozdovi. Najvišji vrh je Učka (1396 m.), ki je izletna točka za letoviščarje v Opatiji. Tudi nekaj močvirja ima Istra, kjer tudi malarija ni neznana. Veliko pa je pristnega krasi z vsemi kraškimi značilnostmi: apnenčaste goličave brez studencev in brez pravega rastlinja.

Seveda v take predele izletniki nikoli ne pobujejo. Oni poznajo le mesta Koper, Izola, Piran s Portorožem, Umag, Novi grad, Poreč in še dalje proti jugu Rovinj ter končno Pulj.

Ta so vsa obmorska mesta. Bolj v notranjosti so Buje, metropola bogate in vinorodne Bujsčine. Zanimivo srednjeveško mesto, ki cepi na razmeroma visokem griču in se ozira čez vinske in oljčne »valove« proti jugu in zapadu do morja. Središče Istre je Pazin, ki je zares središče, ker je skoro geometrično natančno v sredi Istre. Tu je dom istrske kulture in prosvete. Še več drugih važnih krajev je v Istri, pa — saj ne pišem šolske naloge iz zemljepisa!

Na rudah je Istra ubožna. V Labinju je sicer dokaj velik premogovnik, težaven in nezdrav za delavce, tudi v Sečoveljah je premogovnik in po mnogih krajih kopljejo aluminijevo rudo, boksit. To je pa tudi vse. Industrije ni. Nekaj opekarn, nekaj tovarn za konzerviranje rib v Izoli in pa tisto, kar danes gradijo tu pa tam za boljšo bodočnost.

Nekaj o numizmatiki

Numizmatika pomeni nauk o novcih in njih zbiranje. Kakor razni starinski predmeti je tudi denar zelo zgodaj zbuja zanimanje kot predmet, ki zasluži smotrno zbiranje zaradi zanimivih lastnosti, ki jih imajo razne vrste denarja. Pri tem pa je treba poudariti, da ni numizmatik tisti, ki zbira le zlat in srebrni denar samo zato, da bi pomnožil svoje premoženje. Numizmatika ni zbirateljska štrast, marveč posebna znanstvena panoga, ki je tesno povezana z zgodovino, arheologijo, zemljepisjem, narodopisjem, umetnostjo ter z razvojem rudarstva in kovinske tehnike. Kot taka pomaga najrazličnejšim znanstvenikom do zanesljivih izsledkov tam, kjer odpovedo drugi zgodovinski viri. Numizmatika je čestokrat pripomogla, da smo spoznali nekatere narode in njihove države. Denar, ki so ga izdajali, je ostal edina priča o njihovem bitju in žitju, ker je zob časa uničil vse ostale njihove spomenike.

Stari novci nam podajo vsaj približno sliko o raznih izumrlih narodih. Prikazujejo nam nošo onih časov, orožje, bogove in živali, ki so jih takrat častili narodi, prikazujejo nam razne trdnjave, gradove in cela mesta, o katerih ni več sledu itd. Iz vladajočih oseb, poznazrjenih na novcih, lahko sklepamo, ali je bila državna ureditev monarhistična ali republikanska; iz raznih grbov pa je mogoče ugotoviti, katere pokrajine so pripadale tej ali oni državi.

Poleg navadnih novcev je bilo kovanih tudi veliko spominskih novcev, ki so bili izdani ob kaki znameniti obletnici ali kakem drugem pomembnem dogodku. Tako je na primer iz teh novcev razvidno, kdaj je stopil na oblast ta ali oni vladar, kdaj se je poročil in kdaj se mu je rodil sin. Ti novci nam govorijo o raznih vojnah, o sklenitvi miru, o odkritjih raznih zemelj in tako dalje.

Se posebno pomembna je numizmatika za arheologe (starinostlovece). Mnogi jo proglašajo za pomožno vedo arheologije, ker je čisto novce, če že ne edini, vsaj najzanesljivejši spomenik iz davnih časov. Po kovini, iz katere je kovan novce, lahko sklepamo, kakšni so bili tehnika, rudarstvo in gospodarstvo tistega naroda.

Dalje tudi umetnostna zgodovina črpa iz numizmatike marsikaj. Iz novcev je razvidna prevladujoča struja v likovni umetnosti. Iz likov na novcih je viden vrhunec ali padec te ali one struje, zakaj ti liki so dela najslavnejših tedanjih umetnikov.

Iz numizmatike zajema tudi gospodarska zgodovina, ki med drugim spozna stopnjo gospodarskega razvoja naroda, ki je izdal ta ali oni novce. Kovina, iz katere je novce skovan, kaže, kakšne kovine so bile tedaj na razpolago v

tisti državi in kakšna je bila tedanja kupna moč denarja.

Poleg zunanosti novca je posebej no važno njiščišče, to je kraj, v katerem je bil novce najden. Iz večje količine najdenih novcev je med drugim mogoče sklepati, kateri državi je tedaj pripadal kraj, s katerimi pokrajinami je trgoval vladar ali mesto, ki je izdalo novce, in do kod je segal njegov gospodarski in morda tudi politični vpliv.

K numizmatiki spada tudi zbiranje papirnatega denarja. Te vrste denarja se je začel uveljavljati zelo pozno, to je šele pred kakimi 160 leti. Tudi papirnati denar ima svojo zgodovinsko vrednost, ker nam osvetljuje zgodovinski razvoj te ali one države, njeno gospodarstvo in finance. Mimo tega nam kaže razvoj tiskarske tehnike, zlasti pa napredek, ki naj onemogoči ponarejanje. Posebna znatenost za numizmatike so razni zasilni ali okupacijski bankovci.

K numizmatiki prištevamo tudi

ZANIMIVOSTI PO SVETU

Medtem ko se na eni strani veliko govori in piše o razorožitvi, se na drugi strani posamezne države ne-

nelno oborožujejo v smislu znanega reka: Če hočeš mir — oboroži se! V tej oborožitveni tekmi se od časa do časa pojavljajo razne vrste novega orožja. Med najnovejše tovrstne izume spada tudi puškomitraljez, ki ga prikazuje naša slika in ki je bil nedavno preizkušen na vojaški akademiji v Neubirgu blizu Münchena. Ta puška je opremljena s posebnim daljnogledom, zelo občutljivim za infrardeče žarke, ki omogočajo, da se vidi nasprotnika v skoraj popolni temi.

UMETNA LUPINA ZA NARAVNA JAJCA

Davř Adams iz Concorda (ZDA) je dobil patent za umetno jajčno lupino iz plastike ali kovine. Adams je prekosil kokuš, ker nudi jajca v obliki kokov, valjev in krogel. Po Adamsovem »izumu« rumenjak in beljak navadnih svežih jajc preloži v umet-

kovanje medalj. Medalja in novce sta si čisto po zunanji obliki tako podobna, da je meja med obema mnogokrat tako zabrisana, da je imela medalja plačilno moč in da mnogokrat ni bilo kakega spominskega novca v promet, ker so ga množice hranile kot spomin na določen zgodovinski dogodek.

Zbiranje starega denarja zahteva ne samo večjega ali manjšega znanja, ampak čisto tudi znatnih finančnih sredstev. Določevanje vrednosti starih novcev je kajpak zelo težavno, ker ne odloča le kovinska vrednost, temveč tudi zbirateljska. Zato je včasih veliko več vreden bakren novce kot zlatnik. Vsekakor ne izgubita svoje kovinske vrednosti, medtem ko papirnati denar izgubi vso vrednost kakor hitro je potegnjeno iz obtoka. Ker se te vrste denar pogosto glasi na visoke imenske zneske, jih lahko zbirajo, dokler so v veljavi, samo premožni zbiralci, ki ta denar kratko in malo zavržejo zgolj iz zbirateljske strasti.

no lupino, katero nato elektronsko zvarijo ali pa tudi preprosto zaprejo z gumiranim trakom. V novi lupini se lahko jajca kuhajo kakor sicer, servirajo pa naravnost v njihovi plastični ali kovinski lupini.

Glavni smoter nova iznajdbe je preprečiti zadržitev in prihraniti na prostoru pri prevozu in skladiščenju. Tako temneloška jajca so odporna proti precejšnjemu pritisku, zaradi česar se ne ubijajo zlahka ter lahko v lupini tudi zamrznejo.

Boj za hegemonijo nad Severnim tečajem ni nekaj novega, novo je le to, da se ta sicer pritajeni boj vse bolj zaostrojuje. Glavna pretendentka na nadoblast nad tem prostranim ozemljem so ZDA in SZ. Ne le strateški, tudi ekonomski vzroki vzpodbujajo obe velesili k temeljitejšemu raziskovanju širnih polarnih pokra-neke sovjetske ekspedicije, ki ramdjin, ki skrivajo v sebi bogate na-

ravne zaklade. Na sliki vidimo taborišče neke sovjetske ekspedicije, ki raziskuje neko polarno ozemlje.

Na splavu čez Pacifik

Zivimo v času najrazličnejših rekordov in drugih dejanj, ki bolj ali manj podpirajo razna prizadevanja tehnike in znanosti, v kolikor niso rezultat prav teh prizadevanj. Človek skuša med drugim premostiti tudi razne naravne ovire, premagati

spavu Pacifik. Zgradil si je 34 metrov dolg splav, si postavil kajuto iz bambusa, natovoril potrebne količine hrane in drugih potrebščin ter odplul iz pristanišča Callao, ki je nedaleč od Lime, glavnega mesta južnoameriške države Peru. S seboj

najvišje gorske velikane in prostrane oceane, časovno skrajšati razdaljo med kontinenti in tako dalje. Vzpon na Mont Everest je ena izmed največjih zmag neutrudljivega človeka v njegovem nenehnem boju z naravo.

Kakor v boju z najvišjimi vrhovi na svetu, tako je človek neodoljiv tudi v boju z oceani. V prizadevanju, da bi si zagotovil nemoteno plovidbo preko njih, je doslej zgradil ladje, ki nudijo dovoljno varnost tistemu, ki potuje s kontinenta na kontinent. Na drugi strani pa so ljudje, ki iz pustolovskih ali znanstvenih nagibov skušajo prepluti oceane z najpreprostejšimi sredstvi. Kakršno je na primer splav. Tako je svoj čas skupina sedmih Norvežanov preplula na splavu Atlantik v 101 dnevu. Nedavno pa je William Willis popolnoma sam preplul na

je vzel tudi papigo in mačko, ki je med plovidbo požrla svojo sopotnico, ker se je naveličala žreti samo ribe.

Splav so gonili vetrovi, ki so pihali v jadra. Stik s svetom je Willis vzdrževal s pomočjo radijske oddajne postaje. Nekega dne pa je prekinil tudi ta stik, in tedaj se je razširilo prepričanje, da je neznano kje izgubil brez sledu. Toda po 115 dneh nadvse naporne plovidbe je Willis priplul v majhno pristanišče Pago na Samoanskih otokih v Tihem oceanu, kar pomeni, da je preplul okrog deset tisoč milj dolgo pot. S tem je postavil nov rekord, zakaj ni znano, da bi bil kdo kdaj preplul sam na splavu Pacifik ali kak drug ocean.

Na sliki vidimo splav malo prej, preden so se spremljevalci poslovili od Willisa, ki je nato odplul na svojo dolgo pot.

INDUSTRIJSKO PODJETJE

„SALVETTI“

NUDI NASLEDNJE PROIZVODE:

PRALNO MILO: »PALMA« BELO, »ISTRA« ZELENO, »CAPRA« RUMENO ★ PRALNO ODIŠAVLJENO MILO BREZ ZAVITKOV IN V ZAVITKIH ★ TOALETNO MILO ROZA IN RUMENO ★ MILNI PRASEK »PULITO« ZA FINE TRANE ★ PRALNI PRASEK ODPRT IN V ZAVITKIH ★ KRISTALNO SODO ★ PARKETNI VOSEK ★ LOSČILO ZA ČEV-LJE »PERLA« ★ PRALNO TEKOČINO »VARECCHINA«

GOSPODINJE, ZAHTEVAJTE IN KUPUJTE VEDNO IN POVSOD NAŠE PRVOVRSTNE PROIZVODE, KI VAS BOJO V VSAKEM OZIRU ZADOVOLJILI.

Nedaleč od Pulja, proti severozapadu, se vidijo krasni Brionski otoki.

Kadar mi kraški Slovenci govorimo o Istri, imamo v mislih vselej samo Kopršćino in Bujsćino. Po teh krajih pridelujejo dobro istrsko vino, ki je znano daleč po Evropi. V Kopršćini prevladujejo črna vina, od katerih je posebno znameniti izolanski »refoška«, ki ga daje vrsta z rdečimi peclji. Pri nas pravimo »refoš« z rdečo hlazinico. Kar pomeni isto kot italijanski izraz »refosco rosso«. To vino je najodličnejše kvalitete, temnordeče »ko zajčja kri« in od vseh črnih vin najbolj cenjeno. Od drugih rdečih vin je na glasu burgundec, savigon, refoš z zelenimi »hlazinami«, barbara cabernet in še nekatere druge vrste. Sicer so pa črna vina največkrat mešanica raznih vrst.

V Bujsćini prevladujejo bela vina, predvsem malvazija. Imajo tudi neko vrsto z ogromnimi grozdi, ki ji po laško pravijo »paga debiti« — plačnik dolgova. Daje namreč največji pridelek od vseh vrst, vino pa je plehko, šibko in ga porabijo največ doma. Svetlordeče barve je piavina, ki daje bledordeče vino zelo prijetnega in milega okusa in je dokaj močno. Mili okus daje pomanjkanje črsovine in zato ugaja vsem, ki ne marajo trpkih vin. Ker ga kazi blede barva, ga mnogo rabijo za rezeanje trpkih in temnordečih vin. Kot največja istrska specialiteta je pa momjanski muškata. Sicer pridelujejo muškata menda po vseh vinorodnih krajih Istre, toda take kvalitete kot je tisti iz Momjana, ne najdete nikjer drugod. Vsa Momjančani tako pravijo! To je kot zlató rumeno in iskreče vino, ki pa vendar teče »ko olje«, doseže pa do petnajst ali celo šestnajst stopinj alkohola. Prodaja se to vino izključno v butelj-kah, ki so drage. Vonj po muškatu je neverjetno močan in niti vsakemu ne ugaja. Jaz sem že pil štajerski in dolenski »muškatelec« ter najboljši muškatin silvanec iz Slovenskih goric, ali v primeri z istrskim muškatom se morajo ta vina skriti za deveto goro, čeprav so okusna in močna.

Istrski kletarji delajo navadno tako: Dobro dozorel muškata zmasajo in pustijo na tropinah dan ali dva, da začne vreti. Ko se tropine dvignejo v kadi na vrh, potočijo in spravijo v sode, kjer do kraja pokipi in dozorja za buteljke. To je smetana! Na tropine, ki so v kadi ostale, nalijejo mošt navadne malvazije in počakajo nekaj dni, da ta izluži iz muškatinih tropin ves vonj. Iz tega nastane prav dober »muškata«, ki pa ni za buteljke, marveč ga točijo »na pip«. Takle vrste muškata so točili gostilničarji povsod, tudi po našem Krasu. Jaz sem celo poznal birta, ki je prodajal za pristni muškata muškatinarji — jabolčnik! Velike zadržane kleti prodajajo muškatin mošt. Ta je čist kakor kristal in ker nima v sebi nobenih beljakovin več, ne morejo v njem živeti kipele kvasnice; ostane torej zmeraj enako slaček. Dajejo ga bolnikom kot močno okrepčilo; največ ga pa pokupijo vinarska podjetja, da z njim poljubno muškatinarjo svoja bela vina. Ko odpremo buteljko pravega muškata, se nam zdi, da diši po njem vsa soba.

Ni mi znano, če Istra izdeluje tudi peneča vina, znano pa mi je, da proizvaja mnogo buteljčnega sladkega vina. Da ne imenujem več muškata, je za sladka vina najimennitnejši »rdecepecljati« refoš. Za ta namen pustijo grozdje na trti, da prezorjeno uvene in je že podobno rozinam. Mošt iz tega grozdja ima visok odstotek sladkorja, ki ga je preveč, da bi mogel ves pokipeti. Tako dobijo zelo močno vino, ki je še zmeraj sladko ko strd. Tako vino prodajajo edino v buteljkah in je tudi zelo drago. S svojo okusnostjo in izredno prijetno aromo je istrski sladki refoš brez primere boljše kvalitete kot najbolj razkričani portugalski »oport«, ki je narejen iz prezorjene portugalke.

Na dveh različnih zemljah rastejo istrski vinogradi. Najboljša in najprijetnejša vina daje »bela« zemlja (terra bianca), ki je sestavljena iz lapornato-flisastih slojev, brez prevelikih količin železnega oksida. Druga je znana kraška rdeča zemlja ali terra rossa, ki je bogata na železnih

spojinah. Tu so doma trpka vina, na splošno manj cenjena. Seveda pridelamo tudi na »beli« zemlji lahko trpka vina, če hočemo, da bodo trpežnejša, je treba samo pustiti mošt, da dolgo kipi na tropinah, pa se bo »obogatila« na trpki črsolini in postal bo hkrati bolj črn. V Kopršćini, kjer je sama »bela« zemlja, delajo mnogi namenoma trpka vina, da je barva lepša in da se v vročini ne pokvari. Utegnejo se pa taka vina pokvariti na drug način: ker so dolgo izpostavljena zraku v kipelnih kadeh, se rada okužijo z očetnimi glivicami in pozneje kaj rada cikajo. V Bujsćini so ločeni predeli obeh vrst zemlje. Na rdeči zemlji pridelana črna vina je torej že po naravi trpka, ker jo na namenoma pustijo dolgo kipeti na tropu, postane »ekstra« trpka. Taka vina so prefrigani tržaški gostilničarji radi kupovali in so jih potem točili za pristni kraški teran. Ne vem, kako je danes, toda svoj čas so v Trstu stočili desetkrat več »terana« kot ga je slovenski Kras pridelal.

Ze za časa stare Avstrije so razen nekaj izjem vsi gostilničarji postojnskega, ilirskobistriškega in sežanskega okraja hodili septembra in oktobra meseca kupovat v Istro grozdje ali pa pozneje vino. Po grozdje so šli z vozi, na katerih so na vsakem ležala drug za drugim dva skoro tri metre dolga pa komaj meter debela soda. Kjer bi imela biti veka, so bila primerna vratca. Takim sedom smo pravili »kaslade«. Bili so na svoj način zelo praktični, ker je bilo mogoče v njih voziti grozdje po najbolj grdih in strmih poteh. Te »kaslade« so bile raznih velikosti, največje so pa držale tudi nad deset kvintalov zmaščenega grozdja. Pot iz mojega rodnega kraja do Buj v Istri in nazaj je vzela navadno tri dni. S praznim vozom tja je bila najkrajša pot skozi Risanje pri Trstu, nato proti Skofiji in naprej proti Kopru. Le kdor je nameraval nakladati v vzhodnih predelih Slovenske Istre (Buzet, Kuberid itd.), je moral tudi s praznim vozom čez Crni kal. S težkim vozom nazaj sta bili dve primerni poti: čez Boljunec in po strmem klanecu naprej do tržaške ceste onstran Bazovice.

(Dalje prihodnjič)

Prvo pa je zdravje

O ZDRAVSTVENIH TEČAJIH RDEČEGA KRIŽA V SEŽANSKEM OKRAJU

Zdravstveni tečaji, ki jih prireja v zadnjih letih po vsej Sloveniji Glavni odbor RK, imajo v sežanskem okraju še prav poseben pomen. Čeprav so se razmere od leta 1947, ko so bili ti kraji priključeni novi Jugoslaviji, z izredno pozornostjo in pomočjo ljudske oblasti zelo izboljšale, je vendar na področju zdravstva pravzaprav storjen le dober začetek.

Ob prečnem pomanjkanju sodobnih zdravstvenih ustanov, s kakršnimi razpolagajo danes večinoma že vsi ostali okraji v državi, je bilo potrebno v sežanskem okraju razviti intenzivno zdravstveno službo. To je narekoval visok odstotek umrljivosti prva leta po osvoboditvi. Vzroki so bili otipljivi: dolgoletna okupacija, vojna leta, naravna pasivnost Krasa. Ni čuda, da oslavljeni organizem ni zmožal odporne sile zoper razne bolezni. Zato je grozila nevarnost, da se bo tod na široko razvila tuberkuloza. Poleg hrane je prebivalstvu teh krajev vedno primanjkovalo tudi zdrave pitne vode. Posluževali so se le kapnic, ki pa so v poletnih mesecih marsikje usahle. Posledica pomanjkanja vode pa je zanemarjenost higijene. In kjer ni higijene, tam je bolezen.

Pred uvedbo sistematičnih zdravstvenih tečajev so v tem okraju sicer prirejali razna zdravstvena predavanja, ki pa so bila zgolj priložnostna in se jih je navadno moglo udeležiti samo omejeno število poslušalcev. Potrebno pa je bilo, da zajame zdravstveni pouk zlasti mlado vaško generacijo. Tako so bili uvedeni dveletni zdravstveni tečaji z obveznim obiskom. V prvem letu naj bi v tečaju obravnavali naslednji program: vloga ljudstva v zdravstveni dejavnosti, anatomija in fiziologija, higijena in epidemilogija, prva pomoč, prehra-

na in naloge Rdečega križa v zdravstveni zaščiti. V drugem letu tečaja pa: zdravstveno zaščito nosečih mater, novorojenčkov in dojenčkov, vzgojo za zakon in družino, male asanacije, nega bolnikov, prvo pomoč (II. del), protiletalsko zaščito, alkoholizem, politično vzgojo, organizacijo zdravstvene službe.

V letih 1952—1953 se je udeležilo prvega letnika zdravstvenega tečaja 692 mladink, rojenih v letih 1934 do 1935. Tečaje so imeli v 29. središčih. Letos se je pričel tak tečaj v sežanskem okraju 3. novembra. Obiskujejo ga mladinke letnikov 1936 do 1937 (okrog 700). Kjer bodo stalne kmetijske šole — (v Dutovljah, Komnu, Stanjelu, Črnem kalu in na Pregarjah), bodo zdravstveni tečaji vključeni v te šole kot oddelki. Kmetijsko-gospodarske šole imajo v svojem učnem načrtu predvidena zdravstvena-

navodila. Tako nam bo Rdeči križ v teh potrebnih in koristnih tečajih vzgojil nov rod naprednih žena in mater, ki bodo svoje sodobne pojme, znanje in izkušnje v negovanju in varovanju zdravja naših družin prenesle na svoje potomstvo. S tem pa bo hkrati zagotovljena skupnost zdrava in odporna delovna sila z za nadaljnjo ustvarjanje pogojev za srečno bodočnost in obrambo naše socialistične domovine.

Ž. J.

Vokalni koncerti na Goriškem

Moški zbor DPD »Svoboda« iz Kopra je bil pretekli teden na Goriškem, kjer je dal tri koncerte, in sicer v Mirnu pri Gorici, v Prvačini in v Ozeljanu. Pevse so povsod navdušeno sprejeli, tudi va vaseh, kjer niso peli, n. pr. v Vinodolu, kjer so jih prosili, naj bi tudi njih kmalu obiskali.

V soboto zvečer je zbor zapel zelo hvaležnemu občinstvu v Mirnu, tam da so morali več pesmi ponoviti,

kajti ljudje niso nehali ploskati. Predno so zapustili Miren, so pevci zapeli tudi pred spomenikom padlih.

Bolj slab uspeh je bil v Prvačini, kjer je bil zbor v nedeljo popoldan in je bilo več pevcev na odru kot občinstva v dvorani. Ko so organizatorji propagande za koncert ugotavljali, kje bi bil vzrok tako slabega obiska, so odkrili, da je bil čez lepak za koncert preplepen lepak za ples, ki naj bi bil zvečer. Nekateri domači ljudje so potem tudi povedali, da so o koncertu sicer vsi obveščeni, niso pa vedeli točne ure, za kar so poskrbeli organizatorji plesa, ki so celo upali, da bodo pevci predstavili svoj program na večerno uro, tako da bodo lahko privabili ljubitelje petja in plesa. Vsekakor je bilo to njihovo dejanje neodgovorno in so želi grajo domačinov in gostov. Za neuspeh v Prvačini so se pevci oddolžili vaščani v Ozeljanu, ki so do zadnjega kotečka napolnili dvorano in veliko jih je ostalo tudi zunaj. Seveda je bilo odobravanje in ponavljanje in po končanem koncertu ljudje kar niso hoteli iz dvorane. Zunaj so čakali pevce in jih prosili, naj jim še kaj zapojejo, na vsak način pa naj jih kmalu spet obiščejo.

Moški zbor »Svobode« s svojimi nastopi vedno znova dokazuje, da se razvija v naše reprezentančno vokalno-umetniško telo, ki dostojno zastopa ne samo Koper, ampak tudi svojo ožjo domovino Primorsko. O njegovi nenehni rasti in prizadevnosti se bomo lahko prepričali tudi na koncertu narodnih pesmi, ki ga bodo imeli v kratkem v Kopru.

Z. L.

mest in da ni ničesar zagrešila. Povedala mu je tudi, da so tamkajšnji otroci prav tako potrebni vzgoje in izobrazbe kakor otroci naših večjih in manjših mest. In še to: imamo lažja in težja službeni mesta. Povsod so potrebne dobre, delovne in vestne učne moči. In takšne imamo tudi v sežanskem okraju in tudi v kazenskih mestih!

Mlad obsojntev geografije je prejel obvestilo, da je nameščen na gimnazijo Tomaj. Odklonil je to namestitev z motivacijo, da ne gre tja, ker so ga samovoljno namestili. Ko bi ga bil prav tako samovoljno namestili na eno gimnazij Ljubljane, Kranja, Celja ali Maribora, bi ga seveda taka samovoljnost prav nič ne motila.

Diplomiran geolog in biolog je bil nameščen na gimnazijo Sežana. Tudi on je odklonil namestitev. Pismeno je izjavil, da ne bo nastopil službenega mesta, ker se namerava baviti z geološkimi problemi na področju svoje ožje domovine (dobesedno).

Navedeni primeri nam ne dokazujejo samo skrajno mizernega, ozkega in sebičnega gledanja posameznikov (tega res ne nameravam in niti ne smem posploševati), ki so tako globoko zaverovani v sami sebe in v svoje hipersposobnosti, da iz te globine ne vidijo družbenih potreb, marveč nam kažejo še nekaj drugega. Ne samo, da imajo posamezniki docela zgrešene pojme o nekakšni izmišljeni manjvrčnosti in zaostalosti tukajšnjih krajev in prebivalcev, ampak s svojimi izjavami dokazujejo, da je njihov odnos, njihovo gledanje na tukajšnje prebivalstvo skrajno poniževalno, nevredno današnjega inteligenta! Pozabljajo, da so ponavadi sami izšli iz take sredine in da so tukajšnji člani delovne skupnosti doprinesli svoj delež, da so se mogli izobraževati in studirati!

T. Z.

SLOVENSKI OKTET V KOPRU

V nedeljo 7. novembra nas je ponovno obiskal Slovenski oktet iz Ljubljane. Razen svojega takoimenozanega »železnega repertoarja« nam je zapel nekaj novih pesmi, od katerih žal nekatere niso dobro zvezele, ker so pisane za veliki zbor in ne za komorni ansambel. Tudi predelave pesmi za mešani zbor niso bile preveč posrečene. Slovenski oktet se bo moral odločiti, ali naj ostane tolmač priredb val sodobnih skladateljev. Vedno narodnih pesmi ali naj bi se loteval se bo moral omejiti le na skladbe, ki so napisane za komorno zasedbo.

Sicer pa se nam je Slovenski oktet zopet predstavil kot kvalitetno in homogeno glasbeno telo. Kljub nekaterim pomanjkljivostim lahko govorimo o tehnični in umetniški dovršenosti njihovega petja.

Pevci so gostovali tudi v ankaranski bolnici, kjer so jih bolniki sprejeli zelo prisrčno in so jim bili hvaležni za našo lepo pesem.

G. Z.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadrana« — Vsi v Kopru. Naslovo uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2.

Pogovor

(Nadaljevanje s 7. strani)

Povsod sem videla le njega, celo njegovo ime je imelo poseben prizvok. Ne morem razumeti, kaj vse se lahko skriva v nas. Hodila sem v nekaki omotici in ves svet je bil v imenu Ivan.

»Oprostite, neprizadet sem, zato se mi hoče, da bi se nekoliko ponorčeval. Kako se je končala ta eterska ljubezen?«

»Eterska? Res ste izbrali pravo besedo. Razblinila se je. Kakor so bile misli vedno pri njem, tako sem tudi govorila samo o njem, dokler nisem vzbudila zanimanja zanj v prijateljici, ki se je zaljubila. Bila je njegov tip, zato je našla odziv. Morala sem se umakniti. Najhuje pa je bilo, da sem že od početka vedela, da ne bom nikoli njegova. Zato sem rekla, da se človek oklepa brezupnih stvari mnogo bolj, ker se vedno boji, da jih bo izgubil.«

»Sicer me s svojo razlago niste prepričali, toda zanima me, kakšen je bil formalen konec. Ali bi mi ga povedali, če nisem preveč predrzen, da vas sprašujem, tako boleče stvari?«

»Znašla sem se pred izbiro: naj se ukonim in sprijaznim z dejstvom, ali pa naj si razbijem glavo. Izbrala sem prvo.«

»Najbrž vam ni žal?«

»Res pride včasih minuta, ko si človek zaželi, da bi bil mrtev, a nikoli mi ne bo žal, da sem ostala živa. On bi ne bil vreden take žrtve, tako nesmiselne žrtve. Sicer pa noben moški tega ne zasluži.«

»Zdaj ste pa vi začeli trositi polkone.«

»Nerada ostanem dolžna; škoda, da sem se prepozno tega navadila.«

»Najbrž vas je tedaj iznadil, da ste spoznali, da se ne splača loviti kresnice, ker jih že tako v avgustu ni več?«

»Res, izkušnje so krepko zdravilo. Ne vem, zakaj, toda na svetu ni ničesar podarjeno. Vsako lepo minuto je treba plačati. Toda moram se vrniti spet v svet, preveč razmišljanja ne dá dobro. Čaka me delo, zato vas pozdravljam; ne smete se mi smejati, sicer vam ne bom nič povedala. Pozdravljeni!«

»Nasvidenje,« se je dr. Perat nasmešnil odhajajočemu dekletu.

DM

na predavanja, ki se jih bodo udeleževale tečajnice, hkrati pa bodo imele priložnost, da se seznanijo tudi s predmeti, ki so namenjeni splošni izobrazbi (slovenščina, zgodovina, zemljepis, računstvo, prirodznanstvo itd.). Ta organizacijski ukrep je vsekakor zelo umesten tudi zaradi pomanjkanja predavateljev. Okrajni odbor RK v Sežani je pred kratkim priredil dvodnevni seminar za predavatelje v zdravstvenem tečaju. Na tem seminarju so se predavatelji seznanili z osnovnimi in važnejšimi vprašanji tečajnega programa. Zdravnik dr. Jedlička iz Sežane je predaval o osnovnih anatomiji in fiziologiji, okrajni zdravnik dr. Cergolj o prvi pomoči, dr. Komar iz protituberkulozne bolnice pa o zdravi prehrani.

Sanitarna in zdravstvena inšpekcija sta mogli že doslej ugotoviti na terenu, da tečajnice iz prejšnjega tečaja s pridom uporabljajo na vasi v tečaju pridobljeno znanje in

Iz Pivke

Občinski ljudski odbor v Pivki je naročil za vseh 7 ljudskih šol v občini ter tudi za nižjo gimnazijo novo opremo za razrede, ki bo stala 1 milijon 200 tisoč dinarjev.

Osnovne šole so dobile še po 50 tisoč dinarjev vsaka za nabavo učil, gimnazija pa 250 tisoč dinarjev.

Poleg tega je občinski ljudski odbor na svoji zadnji seji, ko je razpravljala o dodatnem proračunu za leto 1954, dodelila večje dotacije raznim množičnim organizacijam ter društvom. Zveza borcev je dobila za ureditev partizanskega pokopališča, kjer je pokopanih 64 borcev, 1 milijon dinarjev. TVD »Partizan« je dobil 300 tisoč dinarjev za nabavo raznega fizikturnega orodja. KUD Pivka, KUD Palčje in KUD Slavina so prejeli skupaj 250 tisoč dinarjev za razne kulturne potrebe, ljudska knjižnica v Pivki pa 250 tisoč dinarjev za nabavo knjig. Gasilska društva v Pivki, v Zagorju in Slavini pa so prejela 500 tisoč dinarjev za nabavo raznega orodja ter za manjša popravila gasilskih domov.

RADIO

valovna dolžina 254,6 m
IZVLEČEK IZ PROGRAMA:

NEDELJA, 14. XI. 54.: 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 Dobro jutro, dragi poslušalci — 30 minut dobre volje; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Naš mikrofon je z vami — Primorski zbori, ansambli in solisti; 15.30 Naši kraji in ljudje: Ljudje pod Snežnikom; 16.00 Nedeljski promenačni koncert; 16.30 Zbrano cvetje z domače grede; 19.15 Kontrasti in ritmu; 20.15 Jurina in Frana; 20.30 Glasba po željah v hrvaščini; 21.00 Večerni koncert operne glasbe; 22.00 Plesna glasba. PONEDELJEK, 15. XI. 54.: 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije; 14.00 Domači zvoki — pianist B. Lesjak, poje J. Lipušček; 15.00 Čistino svoj jezik; 15.15 Operetne melodije; 15.30 Popularni motivi iz glasbenega sveta; 16.00 Sport doma in po svetu; 16.10 Iz ritma v ritmu; 20.30 Z narodno glasbo po Jugoslaviji; 21.05 Nočni koncert jugoslovanskih skladateljev: Matija Bravničar, Dragutin Gostiša; 22.00 Plesna glasba. TOREK, 16. XI. 54.: 11.00 Solska ura; 11.30 Mladinski koncertni oder (F. Chopin in F. Liszt); 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Od nedelje do nedelje; 14.40 Domači zvoki — pevski zbor »Svoboda« iz Zagorja; 15.00 Kulturno življenje na Primorskem; 15.10 Domači solisti in ansambli pred našim mikrofonom; 15.30 Ali več kaj to? — Pisan spored glasbenih ugank; 16.00 Tečaj angleščine; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Melodije in ritmi; 20.15 Melodije od včeraj do danes — pianist Borut Lesjak; 20.30 C. Monteverdi; »Orfej« opera s prologom v 5. dejanjih; 22.30 Plesna glasba. ČETRTEK, 18. XI. 54.: 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; Iz albuma priljubljenih narodnih melodij; 15.00 Od Triglava do Jadrana; 15.30 Glasbena kronika doma in po svetu; 16.00 Zdravstveno predavanje; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Melodije in ritmi; 20.30 Pesmi hrvaških skladateljev — Zbor hrvaških učiteljev iz Zagreba; 21.05 Nočni koncert komorne glasbe (Chopin, Brahms, Bloch); 22.00 Plesna glasba. ČETRTEK, 18. XI. 54.: 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: poje tol-

KOPER

minski ženski oktet; 15.00 Z knjižne police; 15.20 Domači solisti in ansambli pred našim mikrofonom; 15.30 Popoldanski operni koncert; 16.00 Narava in tehnika; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Melodije in ritmi; 20.15 Glasba po željah v hrvaščini; 20.45 G. Gershwin: »Rapsodija v modrem« — klavir solo Branko Sepčič; 22.00 Plesna glasba. PETEK, 19. XI. 54.: 13.45 Glasba po željah; 14.40 Domači zvoki: igrajo veseli godci in pohorski flosarji; 15.00 Kulturno pismo; 15.10 Melodije starega Dunaja; 15.30 Koncert slavni solistov; 16.00 Tečaj angleščine; 16.17 Za vsakogar nekaj; 19.15 Melodije in ritmi; 20.15 Zaplešimo v ritmu sambe in rumbe; 20.30 Priljubljene dalmatinske narodne pesmi; 21.05 Koncert instrumentalne operne glasbe; 22.00 Plesna glasba. SOBOTA, 20. XI. 54.: 11.00 Opera glasba; 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.15 Domači solisti in ansambli pred našim mikrofonom; 15.30 Z narodno pesmijo po svetu; 16.00 Po naši zemlji; 16.30 Emisija za JNA; 19.15 Melodije in ritmi; 20.15 Improvizacija na klavirju — pianist Borut Lesjak; 20.30 Koncert moškega zbora slovenske filharmonije iz Ljubljane pod vodstvom Rada Simonitija — Prenos iz gledališča v Kopru; 22.00 Plesna glasba.

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

ZA POKAL MARŠALA TITA

Partizan in Crvena zvezda finalista

Največje presenečenje je v nedeljo na travnatih igriščih pripravil beograjski Partizan, kateri je v polfinalnem tekmovalstvu za Titov pokal proti Hajduku v Splitu dosegel visoko in nepričakovano zmago. Partizan je sicer ena naših najmočnejših enajstoric, toda v začetku letošnjega prvenstva mu ni šlo od rok. Izgubil je po nepotrebnem ali zaradi podcenjevanja veliko dragocenih točk tako, da so se vsi že izpraševali, kaj je z njim. V nedeljo je prišel odgovor. Zmaga nad v tem prvenstvu nepremaganim Hajdukom. Glavno besedo v igri je imel Zlatko Čajkovski, ki je bil v nedeljo, po dvomesečni odsotnosti zaradi suspenza, zopet ti isti stari in neprekosljivi igralec. Med hajdukovci je bil najboljši vratar Beara, kateremu gre vsa zasluga, da poraz ni bil še večji. Gole sta zabila vsak po dva Jočić in Valok.

V drugi tekmi, ki sta jo odigrala v Subotici domači Spartak in Crvena zvezda, so beograjski gostje, po dolgi in težavi borbi, polni ostrine in menjajočih se situacij uspeli le z veliko težavo nadigrati domačine in jim zabiti en sam gol, kar jim pač zadostuje, da se uvrstijo v finale, kjer se bosta srečala, kot že 29. novembra 1948. in 1952., Partizan in Crvena zvezda, da medsebojno obračunata in odločita o zmagi.

Vodeči Dinamo prvič premagan v Sarajevu

Osmo kolo državnega nogometnega prvenstva, čeprav okrnjeno zaradi polfinalnih srečanj za »Pokal maršala Tita«, je poteklo v znamenju velikih in nepričakovanih presenečenj. Največje od vseh se je dogodilo v Sarajevu, kjer je

doslej še nepremagani državni prvak Dinamo utrpel prvi poraz proti povprečnemu Sarajevu, ki si je s svojo borbenostjo in srčnostjo zaslužen priborilo dve točki. S porazom Dinama po osmem kolu je ostalo neporaženo samo še moštvo Hajduka. Vendar pa neuspeh, ki

Lepa zmaga Pirana v Kranju

V republiškem prvenstvu Slovenije moramo zabeležiti na prvem mestu lepo in visoko zmago, ki jo je Piran dosegel proti Korotanu v Kranju. Pirančanom je uspel ta podvig, kljub temu, da so po prvih 45 minutah igre vodili domači že z 2:0. V drugem polčasu so gostje zaigrali kot še nikdar in stalno oblegali domačo obrambo, da je bila kar štirikrat prisiljena na predajo. Odlični ljubljanski Grafičar je uspel premagati doslej vodečega in še nepremaganega goriskega Železničarja. Njihova zmaga ni toliko nepričakovana, saj je Železničar že prejšnjo nedeljo proti Aurori pokazal, da je trenutno v krizi.

V Izoli je bilo vroče. In to sicer bolj po krivdi nedoraslega sodnika iz Kranja, kot pa enajstoric. Ta je bil tako neodločen, da so igralci delali, kar jih je bilo volja, ne da bi jih sodnik opozarjal in kaznoval. Zaradi tega smo imeli priložnost videti na igrišču več krvavih obrazov. Končno se je srečanje končalo.

ga je doživel Hajduk v pokalnem tekmovalstvu kaže, da ni več tisti iz prvega dela prvenstva.

Razen Sarajeva je v Skoplju presenetil tudi Radnički, ki je kot zadnjeplasirani v lestvici, zaslužen premagal domačega Vardarja z neoporečnim in zasluženim rezultatom 2:0. Da ne bi zaostal za tovariši, je tudi sarajevski Železničar šel po točko na nevarno igrišče Vojvodine, ki kljub stalni terenski premoči ni uspela prodreti skozi obrambo gostov in zmagati.

lo s prav nič zaslužen zmago Krima, ki je dal zmagoviti gol le 30 sekund pred koncem in to iz offside pozicije. Nič niso zalegli protesti domačih, sodnik je ponovno potrdil svojo nesposobnost in z njo zapečatil Krimovo zmago.

Aurora je bila v Ljubljani visoko poražena. Bila je na igrišču le senca one enajstovice, ki smo jo bili navajeni gledati. V zadnji tekmi je goriški Branik prvič prišel na svoje, čeprav samo na pol. Na domačih tleh je osvojil prvo točko v letošnjem prvenstvu z neodločenim rezultatom proti Postojni.

V prvenstvu vodita Železničar in Grafičar s 13 točkami, njima sledi Krim z 11, nato Izola in druge z 8 itd.

OKRAJNO NOGOMETNO PRVENSTVO

Po dolgem odmoru je v nedeljo začelo tudi koprsko okrajno nogometno prvenstvo, v katerem sodeluje devet moštev. Med rezultate prvega dne je vredno omeniti zmago, ki jo je dosegel dekanski Jadran proti Pučam. 11:00 ni vsakdanjost na nogometnih igriščih. S tem je Jadran postavil svojo hipotezo na končno zmago, saj je drugi favorit, koprski Stil, v nedeljo zapustil visoko poražen igrišče Pirana. V Bertokih sta si Zarja in Rdeča zvezda bratsko razdelili točki, čeprav so Bertožani bili v rahli premoči.

če le malo berete, kaj vse moram prestati samo zaradi moje Juce. Slišal sem še zvenket nekakšne razbite posode na avtobusu in treskanje kalabreških kletvin, pa je bilo dovolj, da sem dal nogam vetra in jo kar peš ucvrl čez dm in strn nazaj proti Sežani. V naglici pa sem pravo pot zgrešil in se znašel kar na lepem v Senožetah.

Silno čudno se mi je zdelo, da je bilo tako tiho po vasi. Vsa dolga cesta je bila prazna, kot bi jo stokiometerska burja pomedla. Pobaral sem kar na slepo v neki hiši, čemu so v taki žalosti in kam so se vsi moški vaščani vtaknili.

»Eni so šli v Postojno kupovat reči, ki jih naša zadruga trgovina nima ali ne da v prodajo, drugi so šli žago prodajat, ki je sicer potrebna in jo je občina s težko muko nabavila, zdaj pa jo zadruga, mizarsko podjetje in vsa občina skupaj niso v stanju montirati, — največ pa je to krivo, da je danes izredni in nepreklicno zadnjikrat občni zbor naše zadruge«, mi je odgovorila na vprašanje krepka gospodinja.

»Aha, torej na zboru so vsi! Kje pa sejejo?«, sem bil radoveden.

»Saj to je tisto, — vsi so se poskrili, da jim ni treba na zbor. Bodo že potem udrinili in zabavljali, če kaj ne bo prav, češ, nas tako ni bilo zraven!« —

Zahvalil sem se lepo za pojasnilo in nisem več stikal za Senožetani. Zapomnil pa sem si njihovo umno politiko in sklenil, da tudi moja Juce poučim o njej, — bo vsaj kdaj doma!

Prismolil sem se kar na neki tovrni avto in se potegnul še do Postojne. Pravili so mi že, da je to zdaj drugi Monte Carlo pri Karlovi, pa sem se šel na svoje oči prepričati. In sem res videl, da ni vse-

„Poslušajte in govorite“

I. LEKCIJA

Teacher: Dober večer, poslušalci — Good evening, listeners. Dovolite, da se vam predstavljam v angleščini:

This is John Teacher — To je Ivan Učitelj.

My name is John Teacher — Moje ime je Ivan Učitelj.

Joan: Good evening. My name is Joan Grey — (Joan — Ivanka).

Teacher: This is Miss Joan Grey. (Your — tvoje ali vaše).

Joan: My name is Joan Grey. Your name is John Teacher.

Teacher: This is Miss Joan Grey. (Miss — gospodična).

Joan: Good evening. This is Joan Grey.

Gospodična Grey vam bo predstavila sedaj še druge članke svoje družine.

Joan: This is my father. (To je moj oče).

Mr. Grey: Good evening. My name is William Grey. This is my daughter. Her name is Joan. She is Joan. She is my daughter.

(M. — skrajšano: gospod, daughter — hči, her — njen, she — ona)

Joan: This is my mother. (Mother — mati).

Mrs. Grey: Good evening. My name is Mary Grey. This is my daughter. Her name is Joan. She is my daughter. (Mrs. — skrajšano: gospa, Mary — Marija).

Joan: This is my brother. His name is Tom. He is my brother.

(brother — brat, his — njegov he — on).

Mr. Grey: He is my son. His — sin).

Mr. Grey: Me is my son. His name is Tom. His sister is Joan. She is my daughter. (sister — sestra).

Tom: She is my sister. My name is Tom Grey. Good evening.

Teacher: Good evening, Tom. Tom: This is my dog. His name is Rover. (dog — pes).

Joan: This is my cat. Her name is Tibby. (cat — mačka).

Teacher: George Martin, mlad Novozelanec, bo preživel nekaj časa pri Greyevih. Pride z vlakom na veliko londonsko postajo Victoria, kjer ga pričakujejo Greyevi. Gospod Grey mu predstavi svojo družino, preden ga odpelje k avtomobilu.

Mr. Grey: Mr. Martin?

Martin: Yes, my name is Martin. (yes — da).

Mr. Grey: Good evening. My is Grey.

Martin: Good evening, Mr. Grey.

Mr. Grey: Mr. Martin, this is Mrs. Grey. Mary, this is Mr. Martin.

Martin: Good evening, Mrs. Grey.

Mrs. Grey: Good evening, Mr. Martin.

Mr. Grey: This is my daughter. Her name is Joan.

Martin: Good evening, Miss Grey.

Joan: Good evening, Mr. Martin.

Mr. Grey: This is her brother. His name is Tom.

Tom: Good evening.

Martin: Good evening.

Objavljamo prvo lekcijo tečaja angleškega jezika, ki ga oddaja Radio Koper vsak torek in petek ob 16.00 uri. Tako boste lahko spremljali v našem časopisu in po radiu tečaj, ki vas bo v kratkem času, če ga boste pridno poslušali, seznanil z najbolj razširjenim jezikom na svetu.

Naš tečaj ima naslov »Listen and speak« — »Poslušajte in govo-

rite«. Ta tečaj že več let z velikim uspehom uporablja britanska radijska postaja v Londonu in tudi mnoge radijske postaje po vsem svetu, ki jim ga je BBC dala na razpolago.

V današnji številki našega časopisa objavljamo prvo lekcijo, ki jo je Radio Koper oddajal v torek 9. novembra, ponovil pa jo bo danes 12. novembra. V prihodnji številki bomo objavili drugo in tretjo lekcijo, tako, da bodo imeli naši bralci že vnaprej material za naslednje lekcije.

Opozarjamo, da je ta tečaj lahek in je zato dostopen vsem, ki imajo zanimanje in veselje za učenje angleščine. Ne zahteva posebnega znanja slovnice. Slovnico se boste naučili na prav lahkih in številnih primerih. Namen tečaja ni, da bi vam nakopičil znanje velikega števila besed, s katerimi ne bi vedeli kaj početi. Jezik, ki se ga boste naučili v našem časopisu in po Radiu je jezik vsakdanjega življenja, kakršnega danes Angleži v resnici govorijo. Lahko si boste pridobili glavne osnove angleščine in na njih gradili naprej.

Dellasanta pojde v Egipt

Pred dnevi se je v Beogradu sestel upravni odbor BS Jugoslavije, ki je določil jugoslovansko kolesarsko državno reprezentanco, za mednarodno etapno dirko okrog Egipta, ki bo v decembru.

V reprezentanco, ki bo štela osem kolesarjev, so določili Petroviča, Lakoviča in Čoliča iz Beograda; Ročiča, Metelka in Bogoviča iz Zagreba; Vidaliča in Dellasanta iz Slovenije. Omenjeni kolesarji bodo odpotovali 10. decembra v Dubrovnik, kjer bodo nekaj dni na zveznem treningu, nato pa bodo odšli 25. decembra z letalom v Egipt.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 25.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije

Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Barba Vane pravi...

Namenil sem se bil ondan, da z ajdovskim avtobusom obiščem enkrat še Kraševce in tudi v Vipavo sem kanl pogledati. Bil sem že onkraj Sežane, pa mi je vse račune skazil oné, sprevodnik na avtobusu, za Emila se menda pusti zmerjati. Niti opazil nisem, kdaj mu je tako močno stopila nafta v glavo, da mu je začel jezik brenčati v nekakšnem mednarodnem zmerjavskem žargonu, in tudi roke so mu začele nekam čudno opletati. Znašle so se ubogemu tomajskemu študentu v laseh in bilo je vpitja in zmerjanja, lasanja in suvanja, da sem se še jaz prestrašil, čeprav sem že skoraj čisto plešast, — kar ni seveda nič čudnega,

TOVARNA ŠČETK „ISTRA“ V KOPRU
Odkupuje kršin in bele prave
ščetine po najvišjih dnevnih
cenah

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek

Bivališče

Pošta

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne

(Lastnoročni podpis)